

PELASTUSOPISTO

ETELÄ-POHJANMAAN PELASTUSLAI- TOKSEN VESIPELASTUSVALMIUS

Jeremias Kangastie

17.4.2021

TIIVISTELMÄ

<p>Tekijä Jeremias Kangastie</p>	<p>Tutkinto Pelastusalan päällystö (AMK)</p>
<p>Julkaisun nimi Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesipelastusvalmius</p>	<p>Julkisuus Julkinen</p>
<p>Sivumäärä 60+10</p>	<p>Päiväys 17.4.2021</p>
<p>Opinnäytetyön ohjaaja(t) Sami Soininen, opettaja</p>	<p>Toimeksiantaja ja yhdyshenkilö Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos Mikko Koivuluoma, ylipalomies</p>
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesipelastusvalmius. Opinnäytetyössä selvitettiin pelastuslaitoksen vesipelastusvalmiutta tarkastelemalla pintapelastus- ja vesisukellusvalmiuden kannalta oleellisia paloasemien henkilöstö- ja kalustoresursseja sekä pintapelastus- ja vesisukelluskelpoisuuden ylläpitämiseksi vaadittavien harjoitusten järjestämistä. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka lähetettiin jokaiselle paloaseman asemavastaavalle.</p> <p>Kyselytutkimuksen mukaan Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella oli yhteensä 169 pintapelastustehtävien suorittamiseen vaadittujen kelpoisuusehtojen täyttävää henkilöä sekä 17 vesisukeltajan kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöä. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen yhdyshenkilö toi kuitenkin esiin, että Etelä-Pohjanmaalla vesisukellustaidon vuosittain ylläpitäneitä ja kelpoisuusehdot täyttäviä nimitettyjä vesisukeltajia, jotka osallistuvat hälytystehtäviin, on yhteensä ainoastaan kahdeksan I-tason ja neljä II-tason vesisukeltajaa eli yhteensä 12 vesisukeltajaa. Tutkimushenkilöiden mukaan vesipelastusvalmiutta pyritään pitämään yllä monipuolisella harjoittelulla, koulutuksella sekä sopivalla kalustolla. Haasteena tulevaisuudessa on riittävän, kelpoisuusvaatimukset täyttävän henkilöstön saaminen osaksi hälytystehtäviä ikääntyvän henkilöstön siirtyessä muihin tehtäviin. Kyselytutkimukseen vastanneiden henkilöiden mukaan jatkossa tulee kiinnittää erityistä huomiota motivointiin, jotta valmius vesipelastustehtävien hoitamiseen voitaisiin säilyttää.</p> <p>Opinnäytetyö antoi tietoa Etelä-Pohjanmaan vesipelastusvalmiudesta, joka koostuu henkilöstö- ja kalustoresurssien lisäksi säännöllisistä vesipelastusharjoituksista. Kyselytutkimukseen vastanneiden henkilöiden näkökulmien pohjalta on mahdollista kehittää Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesipelastusvalmiutta tulevaisuudessa. Aineistonkeräämisessä käytettyä kyselylomaketta ja opinnäytetyön pohjaa voi hyödyntää toisen organisaation vesipelastusvalmiuden selvittämisessä.</p>	
<p>Avainsanat vesipelastus, vesisukellus, pintapelastus</p>	

ABSTRACT

Author Jeremias Kangastie	Degree Programme Fire Officer's Degree (UAS)
Title The Water Rescue Readiness of the South Ostrobothnia Rescue Department	Confidentiality Public
Pages 60+10	Date 17th of April 2021
Academic supervisor Sami Soininen, teacher	Client Organisation/Partner South Ostrobothnia Rescue Department Mikko Koivuluoma, senior firefighter
<p>Abstract</p> <p>The aim of this thesis was to find out the water rescue readiness of the South Ostrobothnia Rescue Department. In the thesis, the water rescue readiness of the rescue department was investigated by examining the personnel and equipment resources of fire stations that are essential for surface rescue and water diving readiness, as well as the organization of exercises required to maintain surface rescue and water diving suitability. The material was collected with a questionnaire that was sent to each fire station's station manager.</p> <p>According to the survey, the South Ostrobothnia Rescue Department had a total of 169 people who met the eligibility criteria for surface rescue tasks and 17 people who met the eligibility criteria for water divers. The contact person of the South Ostrobothnia Rescue Department pointed out that in South Ostrobothnia there are only eight first level water divers and four second level water divers, a total of 12 water divers, who have maintained their annual water diving skills and meet the eligibility criteria and participate in alert tasks. According to the research subjects, the aim is to maintain water rescue readiness through diverse training, education and suitable equipment. The challenge in the future is to get sufficient qualified staff into alert tasks as older staff move to other tasks. According to the respondents to the survey, special attention must be paid in the future to motivation in order to maintain readiness to perform water rescue tasks.</p> <p>The thesis provided information on the water rescue readiness of South Ostrobothnia Rescue Department, which consists of regular water rescue exercises in addition to personnel and equipment resources. Based on the perspectives of the research subjects, it is possible to develop the water rescue readiness of the South Ostrobothnia Rescue Department in the future. The questionnaire used in data collection and the basis of the thesis can be utilized in determining the water rescue readiness of another organization.</p>	
<p>Keywords</p> <p>Water rescue, underwater rescue diving, surface rescue</p>	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 VESIPELASTUS	8
2.1 Pintapelastus	8
2.2 Vesisukellus	11
2.3 Vesipelastusvalmius	15
2.4 Vesialueiden onnettomuustyytit	18
3 ETELÄ-POHJANMAAN PELASTUSLAITOKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	21
3.1 Toimialueen yleiskuvaus	21
3.2 Vesipelastustehtävät	22
4 KYSELYTUTKIMUS	27
4.1 Tutkimusmenetelmän valinta	27
4.2 Tutkimushenkilöt	28
4.3 Tutkimuksen toteutus	29
4.4 Aineiston analyysi	32
5 TUTKIMUSTULOKSET	34
5.1 Henkilöstöressit	34
5.2 Kalustoresurssit	41
5.3 Henkilöstön riittävyys haasteena	44
5.4 Vesipelastusvalmiuden turvaaminen	49
6 POHDINTA	52
6.1 Tulosten taskastelua ja yhteenveto	52
6.2 Opinnäytetyön hyödyntäminen ja käytettävyys	55
6.3 Oma oppiminen	56
LÄHTEET	58
LIITTEET	61

1 JOHDANTO

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH) (2021) haluaa uudella #hukkumatto-
muudenlupaus-kampanjallaan herättää ihmisiä pohtimaan omaa käyttäytymistään vesistöillä
ja erityisesti jäällä, jonne kevätaurinko houkuttelee ihmisiä nauttimaan ulkoilmasta. Suomen
Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton mukaan vuonna 2020 Suomessa hukkui yhteensä 109
ihmistä. Eniten hukkumisia tapahtui tuntemattoman syyn lisäksi vesiliikenteessä, uudessa ja
jäihin pudotessa. Vuoteen 2019 verrattuna hukkuneiden määrä on noussut 88 ihmisestä 109
ihmiseen. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry.) Ilkka-Pohjolainen (2020) uutisoi
toukokuussa 2020, että koronavirusepidemian myötä lisääntynyt luonnossa liikkuminen
on näkynyt vesipelastustehtävien määrän kasvuna pelastustoimessa. SUH:n koulutussuun-
nittelija Anne Hiltusen mukaan vuoden 2020 leuto talvi ja vaihtelevat jääolot ovat koronavi-
rusepidemian lisäksi osasyynä vuoden korkeaan hukkumistapaturmien määrään.

Vaikka vuonna 2020 hukkuneiden määrä on ollut huomattavan korkea verrattuna edellis-
vuosien määrään, tapahtuu Suomessa vuosittain useita hukkumistapaturmia. Esimerkiksi
vuonna 2018 Suomessa tapahtui 93 hukkumistapaturmaa ja vuonna 2017 hukkumistapatur-
mia oli 80. Jos tilastoissa mennään vielä vuosissa taaksepäin, voidaan huomata, että hukku-
mistapaturmien määrä on pysynyt suhteellisen vakiona viime vuosina, nimittäin sekä vuonna
2016 että vuonna 2015 Suomessa tapahtuneiden hukkumistapaturmien määrä oli 93. (Suomen
Uimaopetus ja Hengenpelastusliitto ry.) Kahden viime vuoden aikana Suomessa on ta-
pahtunut hukkumistapaturmia enemmän kuin Ruotsissa, jossa vuonna 2020 tapahtui 77 huk-
kumistapaturmaa ja vuonna 2019 vain 68. Huomioitavaa on, että Ruotsissa vuosien 2016–
2020 välisenä aikana on keskimäärin hukkunut 98 henkilöä vuodessa, kun taas vastaava luku
Suomen osalta on 93. (Svenska Livräddningssällskapet 2020, 9.) Asukaslukuun suhteutet-
tuna Suomessa tapahtuu lähes kaksinkertainen määrä hukkumistapaturmia verrattuna Ruot-
siin (Tilastokeskus).

Suomessa, sanonnan mukaan *tuhansien järvien maassa*, ihmiset liikkuvat paljon vesistöjen
äärellä tai ainakin järven läheisyydessä asuvana uskaltaisin näin väittää. Kesäisin vesistöistä
nautitaan esimerkiksi soudellen, kalastaen ja uiden ja talvisin jäällä liikutaan niin ulkoilun,
pilkkimisen, luistelun kuin hiihdonkin merkeissä. Liikkuminen vesistöillä sekä talvisin että
myös erityisesti kesäisin aiheuttaa valitettavasti myös onnettomuustilanteita. Suomen Uima-
opetus ja Hengenpelastusliiton ylläpitämän hukkumistapaturmien tilastoiden mukaan eniten

hukkumisia tapahtuu kesäisin, touko–heinäkuun aikana. Edellisvuosiin verrattuna hukkumistilastot olivat viime vuonna erityisen korkeita myös tammi- ja joulukuun aikana (Suomen Uimaopetus ja Hengenpelastusliitto ry).

Aina vedellä tapahtuvat onnettomuudet eivät kuitenkaan onneksi johda hukkumiseen asti, mikäli onnettomuuden sattuessa apu saadaan nopeasti paikalle. Sisävesillä tapahtuvien onnettomuuksien pelastusvelvoitteet perustuvat pelastuslain soveltamiseen. (Rajavartiolaitos 2017, 13.) Pelastuslain (379/2011) 27 §:n mukaan alueen pelastustoimen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä. Pelastuslaitokset vastaavat siis pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi ja toimenpiteet eivät ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi. Pelastustoimintaan katsotaan lukeutuvan hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, uhkaavan onnettomuuden torjuminen, onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen sekä tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen (Pelastuslaki 379/2011, 32 §).

Siitä huolimatta, että vesipelastustehtävät eivät ole pelastuslaitoksia eniten työllistäviä tehtäviä, tulee valmius vesipelastustehtävien hoitamiseksi olla erityisesti silloin, jos alueen palvelutasopäätöstä laadittaessa yhtenä alueellisena onnettomuusuhkana ovat vesistöillä tapahtuvat onnettomuudet (Pelastuslaki 28 §, 29 §). Vuosien 2016 ja 2020 välisenä aikana Suomessa on pelastustoimen viralliseen resurssi- ja onnettomuusjärjestelmään (PRONTO) kirjattu yhteensä 2028 ihmisen pelastaminen vedestä -tehtävää tehtävien kokonaismäärän ollessa 531 592. Pelastuslain asettaman velvollisuuden täyttämiseksi pelastuslaitokset tarvitsevat vesipelastustehtävien suorittamiseen kykeneviä henkilöitä erilaisiin vesistöjen yhteydessä tapahtuvien hälytysluonteisten pelastus-, etsintä- ja tarkastustehtävien hoitamiseen (Vikman 2007, 398).

Keskusteltuani Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen kanssa mahdollisista opinnäytetyöaiheista, nousi pelastuslaitokselta esiin toive, että tekisin opinnäytetyöni Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesipelastusvalmiudesta. Etelä-Pohjanmaan vesipelastusvalmius on selvitetty edellisen kerran vuonna 2010 eli aikaa edellisestä selvityksestä alkoi olemaan jo useita vuosia. Samalla minulle tarjottiin mahdollisuutta päivittää opinnäytetyön ohella Etelä-Poh-

janmaan pelastuslaitoksen sisävesien pelastussuunnitelma. Näin Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella työskennellessäni ja järven läheisyydessä asuessani aihe vaikutti mielenkiintoiselta, joten päätin tarttua siihen.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää Etelä-Pohjanmaan asemavastaaville osoitetun kyselytutkimuksen kautta Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesipelastusvalmius. Tutkielmasani tuon esille kyselytutkimuksesta saatujen tietojen kautta Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen paloasemien vesipelastusvalmiuden ylläpitoon tarvittavia henkilöstö- ja kalustoresursseja. Henkilöstö- ja kalustoresurssien lisäksi tarkastelen opinnäytetyössäni pintapelastus- ja vesisukelluskelpoisuuden ylläpitämiseen vaadittavien harjoitusten järjestämistä Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen paloasemilla sekä sitä, millaisena tutkimukseen osallistuneet henkilöt näkevät paloasemakohtaisen vesipelastusvalmiuden riittävyyden.

2 VESIPELASTUS

Vesipelastustoiminta voidaan määritellä tarkoittavan joko veden pinnalta tai veden pinnan alta ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista. Edellä mainitun lisäksi vesipelastustoiminta kattaa myös vesillä tapahtuvan ympäristövahinkojen torjunnan. Vesipelastustoiminta voidaan jakaa pintapelastukseen, vesisukellukseen sekä vesillä tapahtuvaan ympäristövahinkojen torjuntaan. (Palo- ja pelastussanasto TSK 33, 2006.) Vesipelastustehtävät kuuluvat pelastustoimen tehtävien vaativuustasolla ensimmäiseen luokkaan eli vaativiin tehtäviin (Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä 2016, 8). Vaativuusluokaltaan vaativissa tehtävissä toiminta-aika on todennäköisesti pidentynyt, tehtävän taotaminen ei ole mahdollista tai toimintaympäristön hahmottaminen on vaikeaa, mikä tekee tehtävästä erityisen haastavan. (Uusitalo ym. 2019, 1.)

Vesisukellus lukeutuu työturvallisuuslain (738/2002) 11 §:ssä mainittuun erityistä vaaraa aiheuttavaan työhön, johon liittyy oleellisesti tapaturman tai sairastumisen vaara. Tästä syystä vesisukeltaa saa vain siihen pätevä ja kelpoisuusvaatimukset täyttävä työntekijä. Vaikka pintapelastus ei lukeudu vesisukelluksen tavoin pelastussukellukseen, joka määritellään vaaraa aiheuttavaksi työksi, on myös pintapelastukseen osallistuvan henkilön täytettävät tietyt koulutukseen ja harjoitteluun liittyvät vaatimukset. Seuraavissa luvuissa taustoitetaan pintapelastus- sekä vesisukellustehtävien hoitamiseksi vaadittua kelpoisuutta, joka muodostuu terveydentilaan, toimintakykyyn, koulutukseen ja harjoitteluun liittyvistä vaatimuksista. (Pelastussukellusohje 2007, 5.)

2.1 Pintapelastus

Pintapelastus määritellään olevan joko veden pinnalta tai välittömästi veden pinnan alta tehtävää ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista tai vahingon torjuntaa. Vaikka pintapelastus tehdään veden pinnalla tai välittömässä pinnan läheisyydessä ilman vesisukelluslaitetta, on se sekä psyykkisesti että fyysisesti vaativaa työtä. Psyykkisen ja fyysisen kuormituksen vuoksi pintapelastustehtävä asettaa henkilölle koulutukseen ja harjoitteluun liittyviä vaatimuksia. (Pelastussukellusohje 2007, 4–5.)

Pelastussukellusohjeen (2007, 15–16) mukaan pintapelastustoimintaan osallistuu aina vähintään kaksi henkilöä. Molempien pintapelastustehtävään osallistuvien henkilöiden rooli pintapelastustehtävällä on oleellinen tehtävän onnistumisen takaamiseksi: toinen henkilöistä

hoitaa pintapelastuksen ja toinen toimii tyypillisesti avustajana. Avustajan tehtävänä on avustaa ja helpottaa pintapelastajan toimintaa sekä huolehtia pintapelastusta suorittavan henkilön turvallisuudesta. (Pelastussukellusohje 2007, 15–16.)

Pintapelastaa voi pintapelastustehtävään soveltuva pelastuslaitoksen henkilö, jonka voidaan katsoa olevan terveydeltään ja toimintakyvyltään sopiva tehtävän hoitamiseen. Pintapelastajana toimiminen edellyttää kuitenkin riittävän terveyden ja toimintakykyisyyden lisäksi riittävää peruskoulutusta, sillä pintapelastajana toimivan henkilön tulee olla suorittanut hyväksytysti palomiehen virkaan hyväksyttävän pätevyyden tai hänen tulee olla suorittanut hyväksytysti valtakunnallisen koulutusjärjestelmän mukaisen pintapelastuskurssin. (Pelastussukellusohje 2007, 9–10.)

Pelastajatutkintoon hakeneen tulee suorittaa valintakoevaiheessa uintitaitotesti sekä esineen noutaminen vedestä hyväksytysti tullakseen valituksi koulutukseen. Uintitestissä vaatimuksena on 200 metrin uinti, joka tulee selvittää 4 minuutissa ja 45 sekunnissa. Vedessä työskentelytaitoja mittaavassa testissä hakijan tulee noutaa esine sukeltamalla kahden metrin syvyydestä ilman perusvälineitä. (Pelastusopisto a.) Pelastajatutkinto pitää sisällään sammutus- ja pelastustekniikan -opintojakson, johon kuuluu osana pintapelastajan perustaitojen harjoittelu. Opintojakson suorittaneen henkilön tulisi tuntea pelastustoimen vesipelastustoiminnan eri tasot, minkä lisäksi hänen tulisi hallita yksilöltä vaadittavat pintapelastajan perustaidot sekä hänellä tulisi olla kyky toimia ryhmän jäsenenä pintapelastustilanteessa. (Pelastajan koulutusohjelma 2019, 34–35.) Pelastusopiston järjestämän pelastajan tutkinnon suorittaneella henkilöllä katsotaan olevan riittävä peruskoulutus pintapelastajana toimimiseen (Pelastussukellusohje 2007, 9–10).

Pintapelastuskurssi on pelastussukellusohjeessa tarkoitettu valtakunnallisen koulutusjärjestelmän mukainen kurssi, jonka suorittanut henkilö saa pätevyyden pelastajatutkinnon suorittaneen tavoin työskennellä pintapelastajana. Pintapelastuskurssille hakeutuvan tulee olla vähintään 18-vuotias, hänen tulee täyttää terveydentilansa ja toimintakykynsä osalta perustehävien edellyttämä kelpoisuus sekä hänen tulee olla suorittanut hyväksytysti pelastustoiminnan peruskurssi tai sammutustyökurssi. Edellä mainittujen vaatimusten lisäksi kurssille osallistuvan henkilön tulee läpäistä uimista ja vedessä työskentelyä koskevat pääsyvaatimukset. Henkilön tulee suorittaa kolme uimataittoa ja vedessä työskentelytaitoa mittaavaa testiä hyväksytysti ennen kurssille hyväksymistä. Näitä taitoja mitataan 200 metrin uinnilla, joka ha-

kijan tulee selvittää aikaan 4 minuuttia ja 45 sekuntia, 50 metrin uinnilla, joka uidaan perusvälineillä kasvot vedessä, sekä esineen noutamisella noin kahden metrin syvyydestä, joka sukellaan ilman apuvälineitä. (Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma 2021, 52.) Vähimmäisvaatimukset pintapelastuskurssille osallistuvalla henkilöllä on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Vähimmäisvaatimukset pintapelastuskurssin suorittamiselle (Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma 2021, 53).

Suorittamalla pintapelastuskurssin kurssilaista ei voida automaattisesti nimetä pintapelastajaksi kurssin jälkeen, vaan työnantajan tulee työturvallisuuslain (738/2002) 14 §:n mukaan perehdyttää kurssin suorittanut henkilö pintapelastajan työtehtäviin. Pintapelastajaksi jonkun nimeävän henkilön tulee varmistaa, että kurssilainen kykenee toimimaan turvallisesti pintapelastajana. Ennen pintapelastajaksi nimeämistä kurssin suorittaneen henkilön tulee toimia jonkin aikaa palokunnassa ja suorittaa vuosittaisia pakollisia harjoituksia, joiden kautta voidaan varmistua siitä, että pintapelastuskurssin suorittanut henkilö on harjoitellut pintapelastajana toimimista pelastussukellusohjeessa määritellyissä olosuhteissa. (Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma 2021, 53, 55.)

Pintapelastusvalmiuden ja osaamisen ylläpitämiseksi pelastuslaitoksen tulee järjestää vuosittain vähintään kaksi pintapelastusharjoitusta. Toinen harjoituksista tulee järjestää talviolosuhteissa. Oleellista on huomioida, että todelliset vesipelastustehtävät eivät korvaa harjoituksia. Harjoituksia voidaan tehdä uimalla, pelastuslaudalla tai veneellä. Harjoituksissa voidaan kehittää monipuolisesti eri pintapelastuksessa tarvittavia taitoja kuten pintapelastustekniikkaa, liikkumista, etsintää tai pelastautumista. Lisäksi voidaan keskittyä esimerkiksi perusvälineiden käyttöharjoitteluun, pimeyteen tai alueen erityispiirteisiin kuten virtaavaan veteen. (Pelastussukellusohje 2007, 10–11.)

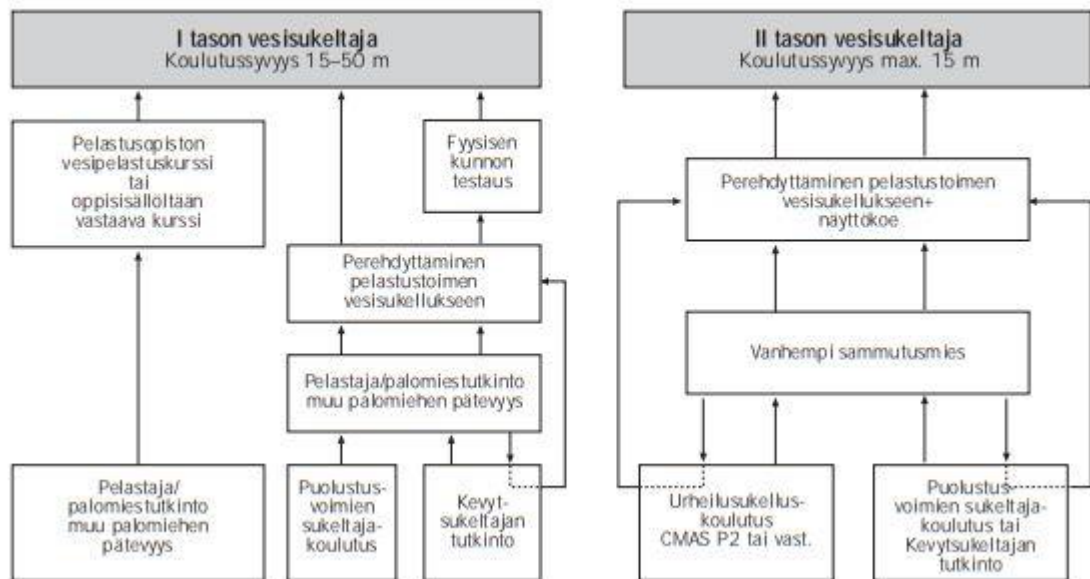
2.2 Vesisukellus

Pelastussukellusohjeessa (2007, 4) vesisukellukseen katsotaan lukeutuvan kaikkien niiden vesipelastustehtävien, jotka edellyttävät vesisukelluslaitteiden ja -varusteiden käyttöä ihmisen tai omaisuuden pelastamiseksi tai ympäristövahinkojen torjumiseksi. Lisäksi vesisukellukseksi katsotaan myös virka-apusukellukset sekä vesisukellustaitojen ylläpitämiseksi järjestetyt harjoitukset (Pelastussukellusohje 2007, 4). Vesisukeltaja voidaan määritellä olevan pelastuslaitoksen organisaatioon kuuluva pelastussukeltaja, joka on kelpoinen hoitamaan sukellustehtäviä veden pinnan alla (Turvaohjeet pelastustoimen vesisukellukseen 2020, 10).

Kuten aikaisemmin jo tuli ilmi, vesisukellus lukeutuu pelastussukellukseen, joka täyttää työturvallisuuslain (738/2002) 11 §:ssä säädetyn erityistä vaaraa aiheuttavan työn kriteerit. Tästä syystä vesisukellusta saa tehdä vain siihen pätevä ja kelpoisuusvaatimukset täyttävä työntekijä (Työturvallisuuslaki 738/2002, 11 §). Vesisukellus on pintapelastuksen tavoin fyysisesti ja psyykkisesti vaativaa työtä, jonka turvallinen hoitaminen vaatii vesisukeltavalta henkilöltä vesisukelluskelpoisuutta (Pelastussukellusohje 2007, 10). Pelastuslaitoksen vesisukeltajana saa toimia ainoastaan koulutettu ja tehtävään nimetty henkilö, joka täyttää terveydelle, toimintakyvylle ja harjoittelulle asetetut voimassa olevat vaatimukset (Turvaohjeet pelastustoimen vesisukellukseen 2020, 10).

Vesisukeltajat jaetaan kahteen eri tasoon: I-tason vesisukeltajiin ja II-tason vesisukeltajiin. I- ja II-tason vesisukeltajille on erilaiset peruskoulutusvaatimukset, jotka on esitelty kuvassa 2. (Pelastussukellusohje 2007, 10.)

Pelastustoimen vesisukeltajien peruskoulutusväylät

Kuva 2. Pelastustoimen vesisukeltajien peruskoulutusväylät (Pelastussukellusohje 2007, 39).

Pelastustoimen ensimmäisen tason vesisukeltaja on henkilö, joka palomiehen virkaan hyväksytyen pätevyyden lisäksi täyttää vesisukeltajana toimimiseen vaadittavan peruskoulutusvaatimuksen. I-tason vesisukeltajan peruskoulutusvaatimuksena on, että henkilö on suorittanut Pelastusopiston vesipelastuskurssin tai oppisisällöltään ja laajuudeltaan vastaavan Pelastusopiston hyväksymän kurssin tai hänellä on puolustusvoimien sukeltajan koulutus täydennettynä perehdyttämällä hälytyssukellustoimintaan tai hän on suorittanut kevytsukeltajan tutkinnon, jota on täydennetty perehdyttämällä hälytyssukellustoimintaan. (Pelastussukellusohje 2007, 10.)

I-tason vesisukeltajana toimimiseen vaadittavan Pelastusopiston järjestämän vesisukeltajan koulutusohjelman tavoitteena on kouluttaa vesisukeltajia nimenomaan alueellisen pelastustoimen tarpeisiin. Kurssin suorittaneella henkilöllä katsotaan olevan tiedolliset ja taidolliset valmiudet toimia turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti vesisukeltajana pelastustoimen pelastus-, etsintä- ja tarkastussukelluksissa aina 30 metrin syvyyteen asti. (Pelastusopisto, b.) Vesisukelluskurssin valintakokeissa hakijoilta testataan kolme eri osa-alueita: yleiskunto, uintitaito sekä lihaskunto. Edellä mainituista osa-alueista jokainen tulee suorittaa hyväksytysti kurssille päästääkseen. Fyysisten testien lisäksi valintakokeissa on kirjallisuuteen perustuva kirjallinen koe. (Pelastusopisto, c.)

Pelastustoimen toisen tason vesisukeltajana voi toimia henkilö, jolla on riittävä peruskoulutus toisen tason vesisukeltajana toimimiseen (Pelastussukellusohje 2007, 10). Riittäväksi peruskoulutusvaatimukseksi katsotaan vähintään CMAS-järjestön P2-tason tai muu vastaava urheilusukeltajan koulutus kuivapuvulla. Peruskoulutusvaatimuksen lisäksi pelastustoimen II-tason vesisukeltajaksi haluavan henkilön tulee osallistua pelastuslaitoksen järjestämään vesisukelluksen perehdyttämiskoulutukseen sekä suorittaa hyväksytysti näyttökoe, jonka ottaa vastaan Pelastusopisto. Pelastussukellusohjeella vuonna 2007 korvatus Pintapelastus- ja vesisukellusohjeen (2002, 9) mukaan II-tason vesisukeltajana voi toimia edellä mainitun lisäksi myös henkilö, joka on nimitetty ennen 31.12.2002 päteväksi vesisukellustehtäviin ja on ylläpitänyt taitoaan suorittamalla vaadittavan määrän sukellusharjoituksia vuosittain.

Sekä I-tason että II-tason vesisukellustaidon ylläpitäminen edellyttää Pelastusopiston turvaohjeen (2020, 12) mukaista kymmentä harjoitusta vuosittain. Vesisukeltajana toimivan henkilön on tehtävä vuosittain vähintään kaksi vesisukellusta jäätävissä olosuhteissa tai jääolosuhteissa. Jäätävillä olosuhteilla tarkoitetaan tilannetta, jossa vesisukeltajan sukelluslaitteen jäätyminen on mahdollista, ja jääolosuhteissa sukeltamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa veden pinta on jäässä. Edellä mainittujen lisäksi yksi sukelluksista tulee tehdä koulutusryhmittä. Säännöllisellä harjoittelulla ylläpidetään ja kehitetään vesisukeltajan sukellustekniikkaa sekä eri etsintämenetelmien hallintaa. Suoritettujen harjoitussukellusten myötä on myös mahdollisuus tutustua pelastuslaitoksen alueen erityispiirteisiin, kuten riskikohteisiin, ja laatia niihin toimenpide- ja kohdekortit. (Turvaohjeet pelastustoimen vesisukellukseen 2020, 12 ja 17.)

II-tason vesisukeltajan koulutusryhmyys voi olla enintään 15 metriä, kun taas I-tason vesisukeltajan koulutusryhmyys voi olla jopa 50 metriä (Pelastussukellusohje 2007, 10). Riittäväällä laitoskohtaisella harjoittelulla tai alan täydennyskoulutuksella voidaan koulutusryhmyyttä tarvittaessa kasvattaa. Pääsääntöisesti vesisukeltaja voi hoitaa kuitenkin vain omaa koulutusryhmyyttään vastaavia sukellustehtäviä. Tarvittaessa koulutusryhmyys voidaan ylittää hälytyssukelluksella, mutta tällöin on ennen sukellusta huomioitava tehtävän kiireellisyys, olosuhteet, laitekohtaiset rajoitukset sekä vesisukeltajan oma arvio sukelluksen turvallisesta toteutuksesta. (Turvaohjeet pelastustoimen vesisukellukseen 2020, 11.)

Vesisukeltajana työskentelevän henkilön tulee olla terveydentilaltaan työn vaatimuksiin nähden riittävän hyvässä kunnossa. Vesisukeltajan tulee pystyä suoriutumaan vesipelastustehtävästä vaarantamatta tehtävässä omaa tai muiden terveyttä tai työturvallisuutta. (Pelastussukellusohje 2007, 5–7.) Esimerkiksi vesisukeltajan ikääntyminen, ylipaino ja heikko fyysinen kunto ovat riskitekijöitä, jotka tulee ottaa huomioon vesisukeltamisessa (Turvaohjeet pelastustoimen vesisukellukseen 2020, 19). Työnantaja on vastuussa siitä, että henkilöstöllä on riittävä toimintakyky hälytystehtävien hoitamiseen. Myös työntekijän tulee ottaa vastuu omasta toimintakyvystään, ja esimerkiksi vesisukeltajana työskentelevän henkilön tulee ennen työvuoroaan ilmoittaa omalle esimiehelleen, mikäli hän ei ole tilapäisesti sukelluskelpoinen omaan koulutussyvyteensä. (Pelastussukellusohje 2007, 5–7.)

Pelastussukellus, johon vesisukellus lukeutuu, edellyttää riittävää yleiskestävyyttä eli hengitys- ja verenkiertoelimistön toimintakykyä. Pelastussukeltajana toimivan henkilön maksimaalisen hapenkulutuksen tulee olla kuntoluokassa ”hyvä”. Hyvän hengitys- ja verenkiertoelimistön toimintakyvyn lisäksi pelastussukellukseen osallistuvalla henkilöllä vaaditaan riittävää lihasvoimaa ja -kestävyyttä, minkä vuoksi pelastussukeltajan toimivan henkilön olisi yllettävä lihasvoiman ja -kestävyyden toistosuorituksiin perustuvissa fyysisissä testeissä vähintään luokkaan ”hyvä”. Hengitys- ja verenkiertoelimistön toimintakykyä koskeva testaus sekä lihasvoiman ja -kestävyyden testaus tehdään vuosittain. (Pelastussukellusohje 2007, 8–9.)

Hengitys- ja verenkiertoelimistön toimintakykyä testataan savusukellustestiradalla savusukellusvarustuksessa tai submaksimaalisessa nousujohteisella polkupyöräergometritestillä tai muulla yleisesti hyväksytyllä menetelmällä, kuten Firefit-testausjärjestelmällä. Toimintakyky voidaan luokitella hyväksi, jos henkilö suoriutuu hyväksytysti savusukellustestiradasta savusukellusvarustuksessa tai submaksimaalisessa nousujohteisessa polkupyöräergometritestissä saavutetaan maksimaalisen hapenkulutuksen tulokseksi vähintään 3,0 l/min ja 36 ml/kg/min. (Pelastussukellusohje 2007, 9.)

Pelastussukellusohjeen (2007, 31) määrittelemiin lihasten toimintakykyä mittaaviin testeihin kuuluu neljä eri osa-aluetta: makuulta istumaan testi, penkkipunnerrus, jalkakyykky sekä käsinkohonta. Testissä liikkeiden suoritusjärjestys on vapaa ja testien välillä on 3–5 minuutin palautumisaika. Testattavan tulee saada kussakin testissä taulukon 1 ”hyvä” kohdalla

oleva tulos. Mikäli testattava ei pysty tekemään yksittäistä testiä, voidaan testisuoritus kuitenkin hyväksyä, mikäli henkilön lihasvoima ja -kestävyys vastaavat muuten kuntoluokkaa hyvä. (Pelastussukellusohje 2007, 31.)

Taulukko 1. Lihasien toimintakykytesti (Pelastussukellusohje 2007, 35).

Testi	krt	Heikko	Luokitus tyydyttävä	Hyvä	Erinomainen
Makuulta istumaan (krt/60 s)		≤20	21-28	29-40	≥41
Penkkipunnerrus, 45 kg (krt/60 s)		≤9	10-17	18-29	≥30
Jalkakyyky, 45 kg (krt/60 s)		≤9	10-17	18-26	≥27
Käsinkohonta		≤2	3-4	5-9	≥10

Vesisukeltajalle tehdään ennen vesisukelluskoulutukseen hyväksymistä perusteellinen sukeltajan terveystarkastus sekä fyysisen toimintakyvyn testi. Jatkossa vesisukeltajalle tehdään terveydentilan määräaikaistarkastus työterveyshuollossa toimesta vuosittain. Säännöllisen terveystarkastuksen lisäksi vesisukeltajan tulee ylläpitää sukelluspäiväkirjaa, johon on merkittynä hänen sukelluspäivämäärät, sukelluksen alkamis- ja loppumisajat, sukelluspaikka, sukelluksen tarkoitus, maksimisyvyys, etapit, aika sukelluksen aloittamisesta nousun aloittamiseen sekä sukellusaika. Lisäksi sukelluspäiväkirjasta tulee ilmetä mahdolliset terveydentilaa koskevat huomiot sukelluskerroilta sekä merkinnät lääkärintarkastuksista. (Pelastussukellusohje 2007, 5–7.)

Pelastuslaitosten tulee tehdä tiivistä yhteistyötä työterveyshuollon kanssa ja sopia ilmoitusmenettelyistä, mikäli vesisukeltajana työskentelevä henkilö ei enää täytä vesisukeltamiseen asetettuja terveydentilavaatimuksia. Henkilön terveydelliset syyt voivat estää vesisukeltajana toimimisen joko tilapäisesti tai pysyvästi. Sellaista henkilöä, joka on osoittautunut lääkärintarkastuksessa sopimattomaksi pelastussukellukseen, ei tule käyttää pelastussukeltajana eli tässä tapauksessa vesisukeltajana. (Pelastussukellusohje 2007, 5–6.)

2.3 Vesipelastusvalmius

Vesipelastus jaetaan kolmeen valmiustasoon: välittömään vesisukellusvalmiuteen, muuhun vesisukellusvalmiuteen sekä pintapelastusvalmiuteen (taulukko 2). Pelastuslaitoksen tulee

pitää yllä vähintään vesipelastusvalmiustasoa kolme eli pintapelastusvalmiutta. Palvelutason päätöksen perusteella pelastustoimi voi pintapelastusvalmiuden lisäksi ylläpitää alueellaan tai jossain osissa aluettaan vesipelastusvalmiuden ensimmäistä tasoa eli välitöntä vesipelastusvalmiutta tai vesipelastusvalmiuden toista tasoa eli muuta vesisukellusvalmiutta. (Pelastussukellusohje 2007, 15–16.)

Taulukko 2. Vesipelastusvalmiuden kolme vaatimustasoa.

I	II	III
Välitön vesisukellusvalmius	Muu vesisukellusvalmius	Pintapelastusvalmius

III-tason vesipelastusvalmiuden eli pintapelastusvalmiuden ylläpitäminen vaatii esimiehen, kuljettajan ja työparin muodostaman pelastusyksikön tehtävän hoitamiseksi. Välitön vesisukellusvalmius eli I-tason vesipelastusvalmius vaatii sen, että pelastuslaitoksella on välittömässä lähtövalmiudessa yksikön esimies, kaksi I-tason vesisukeltajaa ja sukellusavustaja. Vesisukellusparista toinen I-tason vesisukeltaja toimii turvasukeltajana, mikäli tehtävälle ei ole määrätty muita I-tason vesisukeltajia. Välittömän vesisukellusvalmiuden pelastusyksikkö voi muodostua tilannepaikalle useasta eri toimipisteestä. II-tason vesisukellusvalmius eli muu vesisukellusvalmius vaatii pelastusyksikön ylläpidon, joka koostuu yksikön esimiehestä, kahdesta vähintään II-tason vesisukeltajasta sekä sukellusavustajasta. Toinen pelastusyksikön II-tason vesisukeltajasta toimii turvasukeltajana. Huomioitavaa on, että II-tason muulle vesisukellusvalmiudelle ei ole määritetty lähtövalmiusaikaa. (Pelastussukellusohje 2007, 4, 15–16.)

Vesipelastusvalmiudessa on lisäksi huomioitava pintapelastajan ja vesisukeltajan perusvarustus (taulukko 3), jotta vesipelastustehtävän hoitaminen on mahdollista. Tässä työssä pintapelastusvarustesetillä tarkoitetaan taulukon 3 mukaista pintapelastajan perusvarustusta. Vesisukeltamisessa käytössä olevien sukelluslaitteiden- ja varusteiden tulee soveltua vedenalaiseen käyttöön (Turvaohjeet pelastustoimen vesisukellukseen 2020, 8). Henkilösuojainten on täytettävä valtioneuvoston päätöksen 1406/1993 vaatimukset ja niiden tulee olla CE-merkittyjä (Pelastussukellusohje 2007, 11).

Taulukko 3. Pintapelastajan ja vesisukeltajan perusvarustus (Pelastussukellusohje 2007, 12–13).

PINTAPELASTAJAN PERUSVARUSTUS	VESISUKELTAJAN PERUSVARUSTUS
- alus- ja väliasu	- kylmältä suojaava asustekokonaisuus
- kuivapuku soveltuvilla heijastimilla	- kuivapuku soveltuvilla heijastimilla
- räpylät	- räpylät
- puukko	- puukko
- pelastusliivit	- suurimman syvyyden taltioiva syvyysmittari
- tarvittaessa silmikko ja snorkkeli	- vesisukelluslaite kokonasvo-osalla
- turvaköysi (merkinantoköysi)	- kello
- tarvittaessa jäänaskalit, valaisin, suojakypärä ja muu varustus	- painovyö
	- turvaköysi
	- tarvittaessa valaisin
	- vedenalainen puheyhteys I-tason vesisukeltajalla (suositus II-tasolle)
	- vararegulaattori vesisukelluslaitteeseen (suositus)

Lisäksi suositeltavaa olisi, että pintapelastajalla on aina radioyhteys omaan esimieheen. Vesipelastukseen liittyvien varusteiden huolto tulee tehdä valmistajan huolto-ohjeiden mukaisesti käytön jälkeen. Pelastussukelluksessa käytettävien varusteiden huollosta on tehtävä pelastuslaitoksella yleiset toimintaohjeet, joihin on kirjattu varusteisiin liittyvät tarvittavat huoltotoimenpiteet, huoltojen tekijät sekä huoltojen dokumentointi. (Pelastussukellusohje 2007, 12–13.)

Tehokas pelastustoiminta edellyttää toimivaa johtamisjärjestelmää, joka tulee olla suunniteltuna ennakkoon (Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje 2012, 10). Pelastus-

sukellusohjeen (2007, 13) mukaisesti toimiva vesisukellus- tai pintapelastustehtävän hoitaminen turvallisesti edellyttää vesipelastavien henkilöiden kelpoisuuden, harjoitusten ja riittävien suojarusteiden lisäksi selkeää, keskeytymätöntä ja organisoitua toimintaa. Pelastustoiminnan johtaja vastaa niin vesisukelluksesta kuin myös pintapelastuksesta. Pelastusyksikön johtaja voi tarvittaessa aloittaa pelastussukelluksen tai pintapelastuksen, jolloin hän vastaa toiminnan aloittamisesta, mutta hänen tulee kuitenkin antaa tilanneselvitys pelastustoiminnan johtajalle toiminnan aloittamisesta. (Pelastussukellusohje 2007, 13.)

2.4 Vesialueiden onnettomuustyypit

Suomen vesialueista voidaan erotella neljä erilaista olosuhdealuetta, joita ovat sisävedet, saaristo, rannikko ja avomeri. Kuten aikaisemminkin jo tuli ilmi, sisävesillä tapahtuvien onnettomuuksien pelastusvelvoitteet perustuvat pelastuslain soveltamiseen eli sisävesillä tapahtuvissa onnettomuuksissa pelastustoiminnasta vastaavat pelastuslaitokset, lukuun ottamatta etsintätehtäviä, joista vastaa poliisi. Sisävesi-käsitteenä kattaa kaikki *makeat vedet* eli järvet, joet, lammet ja kanavat. Esimerkiksi merialueisiin verrattuna sisävesillä olevat vesialueet ovat yleensä melko suojaisia ja lähin ranta on aina lähellä. (Pelastuslaki 379/2011, 46 §; Rajavartiolaitos 2017, 46)

Vesialueilla tapahtuvat onnettomuustyypit eivät poikkea maalla tapahtuvista onnettomuuksista, mutta riskien hallitsemiseksi on tunnistettava vesialueilla tapahtuvien onnettomuuksien erityispiirteet. Vesialueilla tapahtuvat onnettomuudet voivat tapahtua vesialueilla tai niiden läheisyydessä. Tyypillisiä vesialueilla tapahtuvia onnettomuuksia ovat hukkumiset, omaisuusvahingot ja ympäristövahingot. (Etelä-Pohjanmaan sisävesien pelastussuunnitelma 2010, 8.)

Hätäkeskuksen tietojärjestelmässä vesialueiden onnettomuuksille on käytössä kolme erilaista onnettomuustyyppiä, joiden perusteella tarvittavia pelastustoimen resursseja hälytetään onnettomuuspaikalle. Nämä kolme onnettomuustyyppiä ovat vesiliikenneonnettomuus, öljyvahinko vesistössä sekä ihmisen pelastaminen vedestä. Onnettomuustyyppin valitsemisen lisäksi pelastustoiminnan resurssien hälyttämiseen vaikuttaa tehtävän luokitus, joka voi olla pieni, keskisuuri tai suuri onnettomuus. (Onnettomuuksien ja vaaratilanteiden luokittelu 2012, 11.)

Tyypillisesti ihmisen pelastaminen vedestä -hälytystehtävä tai eläimen pelastaminen vedestä -hälytystehtävä on yhden yksikön tehtävä. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi jäihin vajoamiset. Mikäli pelastettavia on kuitenkin useampia kuin yksi, lisätään aina yksi pelastusyksikkö kahta seuraavaa pelastettavaa kohti. Ryhmätasoiset tehtävät ovat yleensä pieniä vesiliikenneonnettomuuksia, joita ovat esimerkiksi pienveneen kaatuminen, karilleajo, alus tuulilajjoilla tai omaisuuden pelastaminen. Pienessä vesiliikenneonnettomuudessa ei kuitenkaan ole hukumis- tai uppoamisvaaraa. Tehtävä voi muuttua keskiuureksi, mikäli onnettomuudessa on pelastettavana henkilöitä tai pienveneonnettomuuteen liittyy esimerkiksi tulipalo. Mikäli vesiliikenneonnettomuus on edellä mainittua vakavampi tai onnettomuudessa pelastettavia on useita, voi tehtäväluokka nousta suureksi. (Onnettomuuksien ja vaaratilanteiden luokittelu 2012, 11.)

Tyypillisesti pelastuslaitoksilla on varauduttu sisävesillä tapahtuviin onnettomuuksiin erityisesti isoilla järviolueilla venekalustolla, joka on sijoitettu pysyvästi tietyille paikoille. Pienillä järvilla tai muilla sisävesien alueella pelastustoimintaan tarvittava venekalusto voidaan joutua tuomaan paikalle muualta, jolloin avunsaaminenkin voi kestää pitkään. Tuntemalla oman alueen riskit sekä varautumalla näihin riskeihin palvelutasopäätöksen mukaisella tavalla voidaan myös onnettomuustilanteessa lyhentää huomattavasti hädässä olevan avunsaantiaikaa. (Rajavartiolaitos 2017, 46.)

Vesipelastustoimintaan liittyy vahvasti niin sisäisiä kuin myös ulkoisia riskejä. Työturvallisuuslain (2002/738) 8 §:ssä säädetään työnantajan velvollisuudesta huolehtia työntekijän fyysisestä ja psyykkisestä turvallisuudesta ja terveellisyydestä työssä. Huolehtimisvelvoitteen lisäksi työnantajan vastuulla on riittävän järjestelmällisesti selvittää ja tunnistaa ottaen työn ja toiminnan luonne huomioon työstä, työajoista, työtilasta, muusta työympäristöstä ja työolosuhteista aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät. Mikäli haitta- ja vaaratekijöitä ei voida poistaa, on arvioitava niiden merkitys työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle. Haitta- ja vaaratekijöitä selvittämisessä ja tunnistamisessa tulee ottaa huomioon muun muassa tapaturman ja muu terveyden menettämisen vaara, esiintyneet tapaturmat, ammattitaudit ja vaaratilanteet, työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet ja edellytykset, työn kuormitustekijät sekä muut vastaavat seikat. (Työturvallisuuslaki 2002/738, 10 §.)

Vesipelastusta tehdään onnettomuuden tapahduttua, mikä tarkoittaa sitä, ettei työympäristöä tai työolosuhteista johtuvia haitta- ja vaaratekijöitä voida poistaa (Pelastussukellusohje

2007, 5). Työnantajan tulee kuitenkin jo työn suunnittelun vaiheessa ottaa huomioon työntekijöiden fyysiset ja henkiset edellytykset, jotta työn kuormitustekijöistä työntekijän turvallisuudelle tai terveydelle aiheutuvaa haittaa tai vaaraa voidaan välttää tai vähentää (Työturvallisuuslaki 2002/738, 13 §). Tämän vuoksi pelastuslaitoksen vesipelastustoimintaa suunniteltaessa työnantajan tulisi aina ottaa huomioon vesipelastustoiminnasta aiheutuvat mahdolliset riskit, jotta riskit voitaisiin minimoida ja niitä voitaisiin ennaltaehkäistä (Pelastussukellusohje 2007, 5).

Vesipelastustoiminnasta aiheutuvia riskejä tarkasteltaessa riskit voidaan jakaa sisäisiin ja ulkoisiin riskeihin. Sisäiset riskit ovat yhteydessä organisaation omaan toimintaan ja uhkaavat tapahtuessaan pintapelastajien tai vesisukeltajien terveyttä. Sisäisiä riskejä ovat esimerkiksi pintapelastajan tai vesisukeltajan puutteellinen varustus, varusteiden huollon laiminlyönti, sukeltajantauti, riittämätön fyysinen kunto ja vähäinen harjoittelu. Ulkoisilla riskeillä taas tarkoitetaan vesistöistä ja ympäristöstä aiheutuvia riskejä, joiden vaikutuspiiriin kuuluvat sekä pelastajat että kansalaiset. Ulkoisiksi riskeiksi lukeutuvat esimerkiksi virtaava vesi, sillat, suuret syvyydet, satamat, talviolosuhteet, laiva- ja veneliikenne sekä vedenalaiset rakenteet tai vesistön rakennustyöt. (Pelastussukellusohje 2007, 5.)

Vesipelastustoiminnasta aiheutuvia riskejä pyritään ennaltaehkäisemään ja hallitsemaan etukäteen esimerkiksi säännöllisellä harjoittelemisella, sukellusavustajan nimeämisellä sekä laatimalla vesisukellukseen pelastussuunnitelma ja toimenpide- ja kohdekortteja. Tyypillisesti pelastussuunnitelma kattaa sukellustoiminnan yleisesti, mutta tavanomaisista vesisukelluskohteista poikkeavaan kohteeseen voidaan laatia sukelluskohtainen pelastussuunnitelma. Pelastussuunnitelman tarkoituksena on varmistaa vesisukelluksen suorittavalle henkilölle asianmukainen ja mahdollisimman nopea ensihoito ja kuljetus sairaalaan tai painekammioon. (Turvaohjeet pelastustoimen vesisukellukseen 2020, 11–12, 21.) Vikmanin (2007, 291) mukaan pelastussuunnitelman tulisi koostua kolmesta osasta: selvityksestä, miten loukkaantunut saatetaan ensiapuun; suunnitelmasta, miten ensiapu- ja jatkotoimenpiteet järjestetään, sekä kuvauksesta siitä, miten uhri kuljetetaan jatkohoitoon.

3 ETELÄ-POHJANMAAN PELASTUSLAITOKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

3.1 Toimialueen yleiskuvaus

Etelä-Pohjanmaan maakunta sijaitsee Länsi-Suomessa. Isokyrön kunnan siirtyessä vuoden 2021 alusta alkaen Etelä-Pohjanmaan maakuntaan kasvoi maakunnan kuntien määrä 18 kuntaan. Kuvassa 3 on esiteltyä Etelä-Pohjanmaan maakuntaan kuuluvat kunnat. Etelä-Pohjanmaan pinta-ala on noin 14 400 neliökilometriä, ja asukkaita Etelä-Pohjanmaan maakunnassa asuu tällä hetkellä noin 195 000. (Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2021–2024, 12.)

Kuva 3. Etelä-Pohjanmaan maakunta (Etelä-Pohjanmaan liitto).

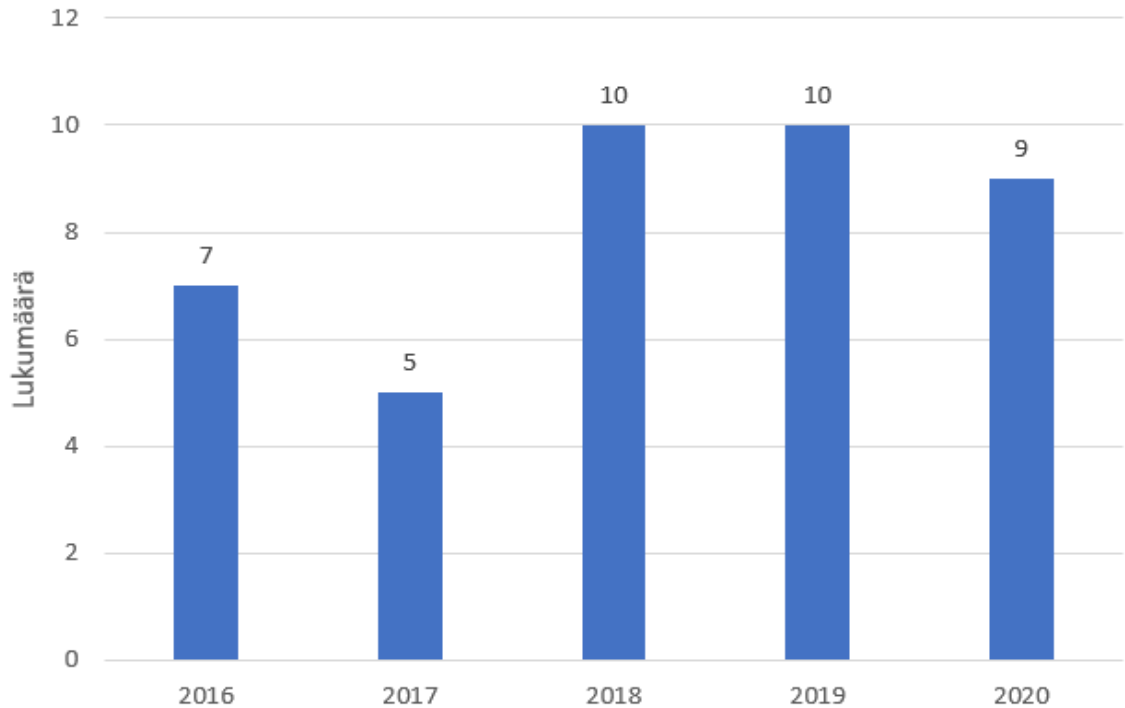
Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos on toiminut nykymuotoisena vuoden 2004 alusta alkaen. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos toimii Seinäjoen kaupungin alaisena kunnallisena liikelaitoksena tuottaen Etelä-Pohjanmaan maakunnan alueen kuntien turvallisuuspalvelut. Vuoden 2021 alusta alkaen Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen organisaatiossa on hälytysvalmiudessa 31 paloasemaa, 127 päätoimista viran- tai toimenhaltijaa, noin 750 työsopimussuhteista sopimuspalomiestä ja noin 50 vapaapalokuntasopimuksien piirissä toimivaa sopimuspalomiestä. (Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2021–2024, 9.) Haasteita Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen toiminnan ylläpitämiseksi asettaa väkiluvun laskeminen sekä huoltosuhteen heikentyminen, sillä mitä pienempi asukasluku ja mitä vanhempi väestö on, sitä haastavampi pelastuslaitoksen on ylläpitää hälytysosastoa kunnissa. (Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen riskianalyysi vuosille 2021–2024, 16–19).

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos tekee laajaa turvallisuusyhteistyötä kuntalaisten turvallisuuden parantamiseksi yhteistyössä muiden turvallisuusalueilla toimivien tahojen kanssa. Turvallisuustyössä panostetaan erityisesti onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseen sekä tehokkaaseen pelastustoimintaan onnettomuustilanteessa. (Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2021–2024, 9.)

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen alue on jaettu neljään paloasemaryhmään. Jokaisen paloasemaryhmän vastuuhenkilönä toimii palopäällikkö. Ensimmäisen paloasemaryhmän muodostavat Seinäjoki, Ilmajoki, Isokyrö ja Kurikan Jalasjärvi. Toisen ryhmän muodostavat Lapua, Kauhava, Evijärvi, Lappajärvi, Vimpeli ja Alajärvi. Kolmannessa paloasemaryhmässä ovat Alavus, Kuortane, Soini, Ähtäri ja Alajärven Lehtimäki. Viimeisen eli neljännen paloasemaryhmän muodostavat Kurikka, Kauhajoki, Isojoki, Karijoki ja Teuva. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella on kaksi vakinaisesti miehitettyä, ympärivuorokautisesti hälytysvalmiudessa olevaa paloasemaa. Nämä paloasemat sijaitsevat Seinäjoella ja Lapualla. Muilla paloasemilla on henkilöstöä pääsääntöisesti virka-aikana tai paloasema toimii sopimuspalokuntien voimin. (Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos.)

3.2 Vesipelastustehtävät

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos hälytettiin vuosien 2016–2020 aikana yhteensä 41 kertaa ihmisen pelastamisen vedestä -tehtävälle (kuva 4). Pelastustoimen alueista vähemmän ihmisen pelastaminen vedestä -tehtäviä samalla aikajaksolla on ollut vain Keski-Uudellamaalla (33) ja Keski-Pohjanmaalla (40). (PRONTO.)

Kuva 4. Ihmisen pelastaminen vedestä -tehtävät Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella vuosina 2016–2020 (PRONTO).

Yllä olevan tilaston poiminnassa käytettiin PRONTOssa kuvan 5 mukaisia poimintoja

Poiminta

Vuosi = 2020, 2019, 2018, 2017, 2016

Ihmisen pelastustehtävän tyyppi = Vesipelastustehtävä

Pelastustoimen alue = Etelä-Pohjanmaa

Onnettomuustyyppi (ensisijainen) = Ihmisen pelastaminen

Onnettomuus-/tehtäväselosteet = Onnettomuusselosteet

Onnettomuusselosteiden liitteet (yt-selosteet) = Ei

Selosteiden vanhat versiot = Ei

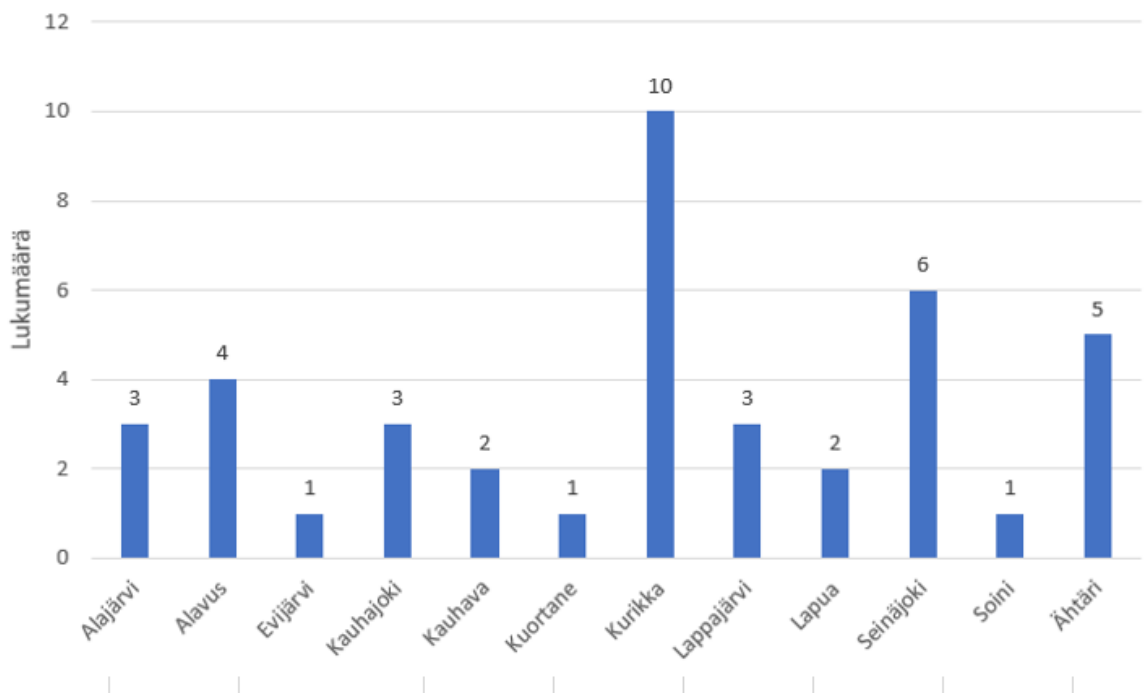
Haettiin yhteensä : 41 riviä.

Kuva 5. Poiminta (PRONTO).

Tarkasteltaessa tarkemmin vuosien 2016–2020 välisenä aikana ollutta 41 ihmisen pelastaminen vedestä -tehtäviä ilmeni, että kahden tehtävän osalta hälytettyä sukellusryhmää ei saatu henkilöstöpulan vuoksi liikkeelle, mutta paikalle saatujen resurssien riittävyys tilanteen alussa oli siitä huolimatta riittävä. Paikalle saatujen resurssien riittävyys tilanteen alussa oli yhdessä tapauksessa ylimitoitettut ja muissa tilanteissa riittävät. Haetuissa 41 tehtävässä 14 tehtävällä pintapelastettiin. 41 tehtävästä kolmessa vesisukellettiin ja yhdessä on ollut

vesisukellusvalmius. Pintapelastusta tai vesisukellusta oli yhteensä 15 eri tehtävissä. Ihmisen pelastaminen vedestä -tehtävissä avunsaantiaika oli kymmenessä tehtävissä 10–15 minuuttia, seitsemässä tehtävissä 15–20 minuuttia, kuudessa tehtävissä 20–30 minuuttia ja yhdeksässä tehtävissä yli 30 minuuttia. Avunsaantiaikaa ei ollut kirjattu yhdeksässä tehtävissä. (PRONTO.)

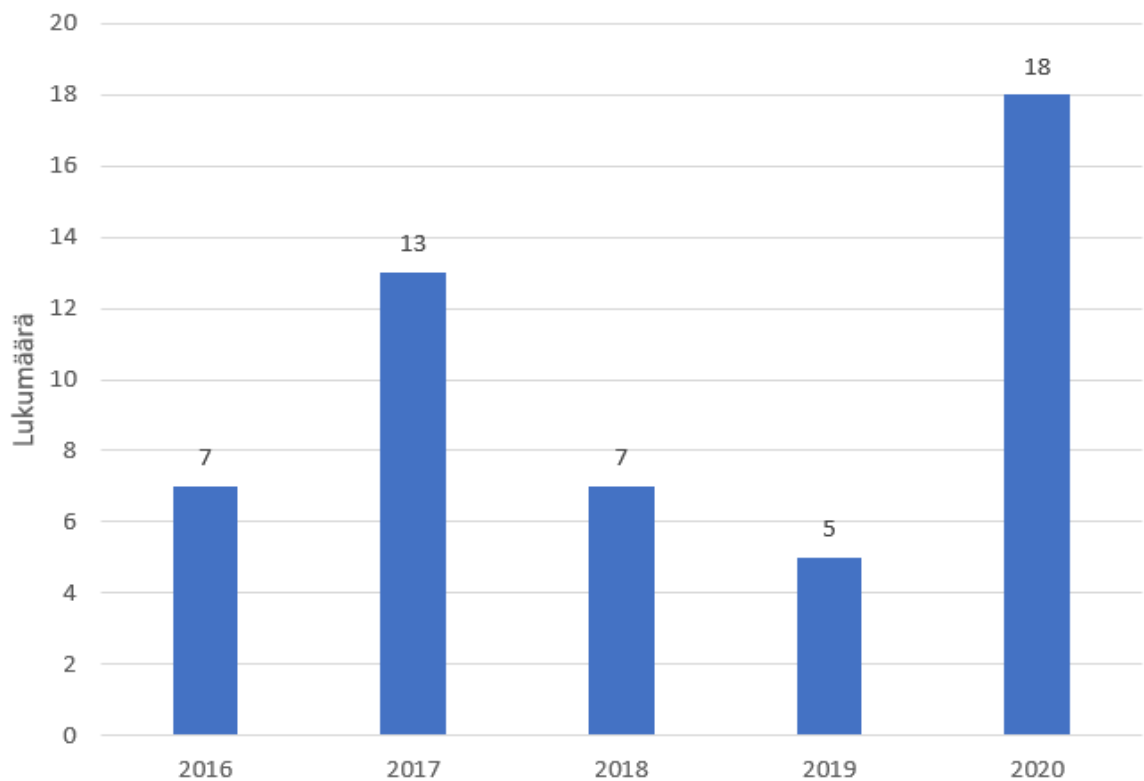
Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella on vesisukellusvalmius pääosin kiireettömänä virkapuna hoidettaviin sukellusetsintöihin. Vesisukellusvalmiutta voidaan käyttää myös kiireellisiin sukellustehtäviin, mikäli työvuorossa on sukeltajia. Seinäjoen paloasemalla on pelastussukellusohjeen (2007, 15) II-tason mukainen muu vesisukellusvalmius ja paloasemalla on sukeltajien käytössä sukellusyksikkö. Lisäksi yksittäisiä vesisukeltajia on Alajärven, Kauhavan ja Lapuan paloasemilla. Vesipelastustehtäviin on ERICA-hätäkeskusjärjestelmään luotu hälytysvaste ja hälytysryhmä. Sukellustehtävään voidaan tarvittaessa hälyttää sukeltajia vapaalta hätäkeskusjärjestelmään syötetyn erillisen hälytysryhmän avulla, mikäli työvuorossa ei sillä hetkellä työskentele sukeltajia. (Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2021–2024, 72.)

Kuva 6. Ihmisen pelastaminen vedestä -tehtävät Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella paloasemittain 2016–2020 (PRONTO).

Ihmisen pelastaminen vedestä -tehtäviä on vuosien 2016 ja 2020 välisenä aikana ollut 12 eri paikkakunnalla. Eniten tehtäviä on ollut Kurikassa, jossa on ollut kymmenen tehtävää, ja Seinäjoella, jossa on ollut kuusi tehtävää. Ähtärissä on ollut viisi tehtävää ja Alavudella neljä tehtävää. Alajärvellä, Kauhajoella ja Lappajärvellä on ollut kolme tehtävää. Kauhavalla ja Lapualla on ollut kaksi tehtävää ja Evijärvellä, Kuortaneella sekä Soinissa yksi tehtävä. (Kuva 6.)

Ihmisen pelastaminen vedestä -tehtävien lisäksi vuosien 2016–2020 aikana Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos hoiti 50 eläimen pelastaminen vedestä -tehtävää omalla pelastuslaitoksen alueellaan. Tehtävänä oli esimerkiksi eläimen jäihin putoaminen ja jäätyminen. 17 tehtävässä on suoritettu pintapelastusta ja yhdessä tehtävässä on ollut vesisukellusvalmius. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen eläinten pelastaminen vedestä -tehtävien lukumäärä vuosittain on nähtävillä kuvasta 7.

Kuva 7. Eläimen pelastaminen vedestä -tehtävät Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella vuosina 2016–2020 (PRONTO).

Eläinten pelastustehtävien määrää vedestä tarkasteltaessa käytettiin PRONTOssa poimituna kuvan 8 mukaisia tietoja.

Poiminta

Vuosi = 2020, 2019, 2018, 2017, 2016

Eläimen pelastustehtävän tyyppi = Vesipelastustehtävä

Pelastustoimen alue = Etelä-Pohjanmaa

Onnettomuustyyppi (ensisijainen) = Eläimen pelastaminen

Onnettomuus-/tehtäväselosteet = Onnettomuusselosteet

Onnettomuusselosteiden liitteet (yt-selosteet) = Ei

Selosteiden vanhat versiot = Ei

Haettiin yhteensä : 50 riviä.

Kuva 8. Poiminta (PRONTO).

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen paloasemilla on pyritty ylläpitämään III-tason pintapelastusvalmiutta noin 150 pintapelastuskelpoisen avulla. Paloasemakohtaisesti pintapelastajien lukumäärä vaihtelee uimataidolle osoitetun vaatimuksen vuoksi, mihin pelastuslaitos on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi järjestämällä uintivalmennuskurssia ennen pintapelastuskurssia. Uintivalmennuskurssilla on saavutettu hyviä tuloksia viime vuosien aikana. (Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2021–2024, 72–73.)

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksen (2021–2024, 72–73) mukaan tavoitteena on, että kaikilla paloasemilla on kyky aloittaa itsenäisesti ensimmäisenä pelastusryhmänä kiireellinen pintapelastustoiminta pelastussukellusohjeen vaatimusten mukaisesti. Vesisukellustoiminnassa on tavoitteena ylläpitää II-tason vesisukellusvalmius Seinäjoen paloasemalla, jonka hälytysvalmius varmistetaan tarvittaessa hälytysjärjestelyin. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella on oma ajantasainen ohje vuodelta 2019 pelastussukellusta ja pintapelastusta tekevän henkilöstön fyysisen toimintakyvyn arvioinnista. (Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2021–2024, 72–73.)

4 KYSELYTUTKIMUS

Opinnäytetyöni ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää Etelä-Pohjanmaan vesipelastusvalmius pelastuslaitoksen tämänhetkisten henkilöstö- ja kalustoresurssien osalta vesipelastustehtävien suorittamiseen. Toisena tavoitteena oli selvittää, miten pintapelastus- ja vesisukelluskelpoisuuden ylläpitämiseen vaadittavien harjoitusten järjestäminen on organisoitu Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen paloasemilla sekä sitä, millaisena tutkimukseen osallistuneet henkilöt näkevät paloasemakohtaisen vesipelastusvalmiuden riittävyyden. Tutkimukseni tarkasteli sitä, millä tavoin Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesipelastusvalmius on järjestetty henkilöstön, kaluston ja koulutuksen osalta. Seuraavissa luvuissa tulen kertoamaan valitsemastani tutkimusmenetelmästä, tutkimushenkilöistä sekä tutkimuksen toteutuksesta asettamieni tavoitteiden saavuttamiseksi.

4.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusmenetelmän valintaa ohjasi se, että tarkoituksenani oli valita sellainen menetelmä, jonka avulla saisin numeraalista tietoa henkilöstö- ja kalustoresurssien määristä. Toisaalta, koska mielenkiintoni kohdistui myös pintapelastus- ja vesisukelluskelpoisuuden ylläpitämiseen vaadittaviin harjoituksiin, tarvitsin menetelmän, jonka avulla on mahdollista saada tietoa nimenomaan yksilöiden näkemyksistä.

Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa huomio kiinnittyy usein luokitteluun, syyseuraussuhteisiin, vertailuun ja numeerisiin tuloksiin, joita tutkimuksessa pyritään selittämään. Määrällinen tutkimusmenetelmä perustuukin kohteen kuvaamiseen ja tulkitsemiseen tilastojen ja numeroiden avulla. (Jyväskylä 2018.) Koska opinnäytetyöni ensimmäisenä tavoitteena on selvittää henkilöstö- ja kalustoresurssien määrää numeraalisena muotona, päätin valita määrällisen tutkimussuuntauksen osaksi opinnäytetyötäni. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa onkin keskeistä, että havaintoaineisto soveltuu määrälliseen eli numeraaliseen mittaamiseen (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 140).

Tarkoituksenani oli henkilöstö- ja kalustoresurssien lisäksi selvittää, miten pintapelastus- ja vesisukelluskelpoisuuden ylläpitämiseen vaaditut harjoitukset on järjestetty Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella. Huomioni kiinnittyi siten laadulliseen tutkimusmenetelmään, jonka on Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2015, 161) mukaan tarkoitus kuvata kokonaisvaltaisesti moninaista, todellista elämää ilman, että todellisuutta kuitenkaan pilkottaisiin

mielivaltaisesti osiin. Laadullisen tutkimuksen ensisijaisena tavoitteena on tosiasioiden löytäminen ja paljastuminen, mikä mielestäni on opinnäytetyölleni asettaman toisen tavoitteen tarkoitus (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 161).

Koska ensisijainen tavoitteeni oli selvittää henkilöstö- ja kalustoresurssien määrää, ohjautui tutkimusmenetelmän valinta kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen. Toisaalta toinen opinnäytetyölleni asettamani tavoite oli selvittää, miten Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella on järjestetty viime vuosien aikana pintapelastuskelpoisuuteen vaadittavat harjoitukset, ohjasi tämä tavoite minua vahvasti kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän valintaan. Lopulta tein päätöksen, että käytän tutkielmassani sekä määrällistä että laadullista tutkimusmenetelmää. Tuomivaaran (2005, 28) mukaan jyrkkää rajaa ei kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen välille tarvitsekaan vetää. Myös Jyväskylän yliopisto (2015) korostaa, että molempia menetelmiä voidaan käyttää samassa tutkimuksessa.

4.2 Tutkimushenkilöt

Tutkimushenkilöitä valittaessa tulee ottaa huomioon, että tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on riittävästi tietoa, näkemyksiä ja kokemuksia tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 85). Tästä syystä valitsin tutkimukseen osallistuviksi henkilöiksi ne, jotka toimivat paloaseman asemavastaavina. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen asemavastaavien tehtävänä on huolehtia paloaseman kalustosta ja sen kunnossapidosta sekä ylläpitää henkilöstön koulutus- ja harjoitusseurantaa. Tutkimushenkilöiden valintaa tehdessäni pyrin myös varmistamaan riittävän aineistonsaannin sillä, että rajasin tutkimushenkilöiden valinnan koskemaan nimenomaan nimettyjä asemavastaavia, jotta kyselylomakkeeseen tyypillisesti liittyvää vastaajien katoa ei pääsisi syntymään (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 196).

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella on 31 paloasemaa, jossa jokaisessa toimii yksi asemavastaava. Mahdollisia tutkimukseen osallistuvia henkilöitä on siten 31. Lähdin tavoittelemaan tutkimukseen osallistuvia henkilöitä maaliskuun loppupuolella vuonna 2021 lähestymällä ensin kolmea palopäällikköä, jotka toimivat paloasemaryhmän vastaavina henkilöinä. Tiedustelin heiltä, onko heillä tietoa mahdollisista loma-ajoista, jotka voisivat viivästyttää asemavastaavien vastaamista kyselylomakkeeseen. Tämän jälkeen lähestyin sähköpostiviestin (liite 1) avulla asemavastaavina toimivia henkilöitä. Kerroin sähköpostiviestissä opinnäytetyöstäni, sen tavoitteesta sekä sen osana olevasta tutkimuksestani. Samalla toin

esille sen, että opinnäytetyöni osana päivitin Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen sisävesien pelastussuunnitelman.

Mielestäni sähköpostiviesti toimi nopeimpana tapana lähestyttäessä tutkimushenkilöitä, sillä aikataulu aineistonkeräämiseen oli suhteellisen lyhyt. Sähköpostiviesti on myös nykyaikainen tapa lähestyä tutkimushenkilöitä, sekä se mahdollistaa nopean viestien vaihtamisen tarvittaessa tutkimushenkilöiden kanssa. Lähetin kyselylomakkeen asemavastaaville perjantai-aamuna 26.3.2021 ja asetin vastauksille määräajaksi 2.4.2021. Vastausaikaa kertyi siten viikon verran. Mielestäni ajankohta asemavastaavien tavoittamiseen oli suotuista, sillä esimerkiksi kevään lomat alkoivat olla jo takanapäin. Tiedostin kuitenkin, että opinnäytetyölleni asettaman tiiviin aikataulun vuoksi kaikki asemavastaavat eivät välttämättä ehdi vastaamaan kyselyyn. Toisaalta työskentelin Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella, mikä tarvittaessa olisi mahdollistanut sen, että olisin voinut olla puhelimitse yhteydessä asemavastaaviin tai mennä käymään paloasemalla. Huomioin kuitenkin sen, että mikäli en määräaikaan mennessä saa jokaiselta paloasemalta vastausta kyselylomakkeeseen, en anna sen viivästyttää opinnäytetyöni valmistumista. Tarkoitukseni on nimittäin myöhemmin keväällä päivittää Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen sisävesien pelastussuunnitelma, jossa otan huomioon kaikkien paloasemien vastaukset, vaikka ne eivät opinnäytetyöhön ehtisikään.

Ensisijaisena tavoitteenani oli, että saisin jokaiselta asemavastaavalta vastauksen kyselylomakkeeseen ja sitä kautta opinnäytetyössäni voitaisiin tarkastella Etelä-Pohjanmaan vesipe-
lastusvalmiutta kokonaisvaltaisemmin ottaen huomioon jokainen paloasema. Jo samana päivänä, kun olin lähettänyt kyselylomakkeen asemavastaaville, sain kuusi täytettyä kyselylomaketta sähköpostiini. Seuraavan viikon aikana vastauksia tipahteli sähköpostiini tasaisesti. Lähetin 31.3.2021 eli kaksi päivää ennen asettamaani aineistonkeruu määräaika muistutusviestin niille asemavastaaville, jotka eivät vielä olleet vastanneet kyselyyn. Lopulta määräaikaan mennessä oli kyselylomakkeeseen vastattu 28 paloasemalta.

4.3 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyön osana oleva tutkimus on toteutettu kyselytutkimuksen avulla. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 195) mukaan kyselymenetelmä on tehokas tapa kerätä aineisto, sillä se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. Lisäksi kyselytutkimuksen etuna on se, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto, vaikka aikataulu olisikin rajallinen. Hankin

opinnäytetyöni aineiston kyselylomakkeen (liite 2) avulla, jonka laadin Microsoft Word-ohjelman avulla maaliskuussa 2021. Aineistoni koostuu 28 paloasemalta saaduista vastauksista. Asemavastaava täytti kyselylomakkeen 25 paloaseman kohdalla. Kahden paloaseman osalta asemavastaava oli siirtänyt vastaamisen toiselle päätoimiselle henkilölle, ja yhdellä paloasemalla lomalla olleen asemavastaavan sijaan vastasi palomies.

Vallin (2018, 92) mukaan kyselylomake on yksi perinteisimmistä tavoista kerätä tutkimusaineistoa. Tyypillisimmin kyselylomake on paperilla toteutettu kysely, mutta sen rinnalle on nykyisin tulleet erilaiset sähköiset kyselyt, jota myös tässä opinnäytetyön aineistonkeruussa käytin. Kyselylomakkeen käyttö erityisesti määrällisen tutkimuksen aineistonkeruussa on perusteltua ja aineistonkeruutapana sille löytyy edelleen oma paikkansa ja käyttötarkoituksensa, vaikka sen käyttö onkin hieman vähentynyt nykyisin. (Valli 2018, 92.)

Vaikka tutkimuksen aihe onkin Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 198) mukaan yksi vastausprosenttiin vaikuttava seikka, jota korostin kyselylomakkeessani, on myös kyselylomakkeen laadinnalla sekä kysymysten muotoilemisella suuri merkitys tutkimuksen onnistumisessa. Kyselylomakkeen laadinnassa täytyy olla huolellinen, sillä oikein muotoillut kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Haasteena kyselylomakkeella hankitussa aineistonkeruutavassa ovat virheet tutkimustuloksissa, joita syntyy erityisesti silloin, jos kysymyksiä ei ole onnistuttu muotoilemaan oikein. Tällöin kyselylomakkeen täyttävä henkilö ei välttämättä ajattele samalla tavalla kuin tutkija on kysymyksen tarkoittanut, mikä voi aiheuttaa vireellisiä tutkimustuloksia. (Valli 2018, 93.) Jotta välttyisin tutkimustuloksien vääristymiseltä, kiinnitin kyselylomaketta laatiessa erityistä huomiota kysymysten yksiselitteisyyteen ja sanamuotojen valintaan, mikä onkin Vallin (2018, 93) mukaan oleellista kyselylomakkeen laadinnassa. Lisäksi määrittelin kyselylomakkeessa kysymyksen alle kysymyksessä kysytyn asian, kuten I-tason vesisukelluskelpoisuuden. Tällä tavoin pyrin varmistamaan sen, että vastaaja tietää, mitä kysymyksessä kysytyllä asialla tarkoitetaan.

Vallin (2018, 95) kehottaa kiinnittämään huomiota kyselylomakkeen kysymysten lisäksi lomakkeen pituuteen: liian pitkä lomake voi saada vastaajan luopumaan lomakkeen täyttämisestä. Tästä syystä pyrin kysymään ainoastaan opinnäytetyön kannalta oleelliset kysymykset ja sitä kautta tiivistämään kyselylomakkeen pituuden mahdollisimman pieneksi. Pyrin pitämään mielessäni koko ajan opinnäytetyölleni asettaman tavoitteen, mikä ohjasikin oikeiden kysymysten kysymistä ja vähensi turhien kysymysten kysymistä. Useat kysymykset sisälsi-

vät myös valmiit vastausvaihtoehdot, mikä mielestäni nopeuttaa kyselyyn vastaamista. Tällöin pitää kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että vastaajalle löytyy aina oikea tai sopiva vastausvaihtoehto. Tämän pyrin varmistamaan sillä, että lisäsin vastausvaihtoehtoihin vastausvaihtoehdon ”muu, mikä?” –vaihtoehdon. Kyselylomake sisälsi myös kysymyksiä, joihin osan paloaseman toimenkuvan mukaan ei tarvinnut välttämättä vastata. Esimerkiksi mikäli paloasemalla ei ole yhtään vesisukelluskoulutuksen käynnyttä henkilöä, ei vastaajan tarvinnut kiinnittää huomiota vesisukeltamista koskeviin kysymyksiin.

Opinnäytetyön ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesipelastusvalmius selvittämällä paloasemien henkilöstö- ja kalustomäärät. Tavoitteen saavuttamiseksi kyselylomakkeen alussa oli taustakysymyksiä, joilla tiedustelin kyseisen paloaseman päätoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntalaisten määrää. Taustakysymysten jälkeen Valli (2018, 94) opastaa sijoittaman helppoja kysymyksiä, joissa ei vielä mennä liian syvälle aiheeseen. Henkilöstö- ja kalustomäärät ovat helposti mitattavassa numeraalisessa muodossa, joten kyselylomakkeen alkupuolelle sijoitin kaikki kysymykset, joihin vastataan numeraalisessa muodossa. Näissä kysymyksissä tiedustelin esimerkiksi pintapelastajien, vesisukeltajien ja tarvittavan kaluston määrää paloasemalla.

Edellä mainittujen määrällisten kysymysten jälkeen kyselylomakkeen loppupuolella olivat avoimet kysymykset, joissa tiedustelin pintapelastus- ja vesisukelluskelpoisuuden ylläpitämiseksi vaadittavista harjoituksista sekä tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden kokemuksia vesipelastusvalmiuden riittämisestä kyseisellä paloasemalla. Vallin (2018, 114) mukaan avointen kysymysten yhtenä etuna on se, että vastausten joukossa voi olla hyviä ideoita, joita voidaan hyödyntää esimerkiksi organisaation kehittämisessä. Tätä pyrinkin avointen kysymysten kautta hyödyntämään, vaikka avoimiin kysymyksiin liittyikin hieman myös haasteita, kuten vastaajien vastaamatta jättäminen sekä analysoinnin työläys (Vallin 2018, 114). Näissä avoimissa kysymyksissä hyödynnän laadullista tutkimusmenetelmää sekä Tuomen ja Sarajärven (2018, 103) mukaan yhtä laadullisen tutkimuksen perinteisintä analyysimenetelmää eli sisällönanalyysiä, vaikka Vallin (2018, 114) mukaan myös avoimiin kysymyksiin annettuja vastauksia voitaisiin analysoida tilastollisin menetelmin. Sisällönanalyysin tavoitteena on tuoda vastaukset tutkimuskysymyksiin aineistoista tiivistetysti ja jäsennetysti (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 103).

Minulla, opinnäytetyön tekijällä, on vastuu erityisesti avointen kysymysten osalta varmistaa se, ettei kyselyyn vastanneiden henkilöiden henkilöllisyyttä tai muita sellaisia tietoja, joista

heidät voitaisiin tunnistaa, tule esiin. Tavoitellessani asemavastaavia kerroin heille heti sähköpostiviestin alussa, mistä syystä lähestyn heitä. Lähettämässäni sähköpostiviestissä sekä kyselylomakkeen alussa tuli esiin se, mikä on opinnäytetyöni tarkoitus ja miten toteutan sen. Lisäksi kerroin tutkimushenkilöille, että aineisto tulee ainoastaan minun käyttööni ja se hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Olen tuonut tutkimustuloksissa nähtäväksi suoria otteita kyselylomakkeen vastauksista, joiden kautta minun on tarkoitus tuoda esille tulosten tulkinnan osalta se, mihin tuloksen tulkinnat ja perustelut nojaavat (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 233). Vastauksia avoimiin kysymyksiin ei ole tarkoitus yleistää totuudeksi, vaan ne ovat yksittäisten henkilöiden näkemyksiä, jotka rajoittuvat vain pieneen joukkoon. Sen sijaan tarkoituksena on tuoda esille nimenomaan tähän tutkimukseen osallistuvien henkilöiden näkemyksiä vesipelastusharjoituksista sekä paloasemien vesipelastusvalmiuden riittävydestä.

4.4 Aineiston analyysi

Olin saanut määräaikaan mennessä 28 täytettyä kyselylomaketta, mikä tarkoitti sitä, että 28 Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen paloasemista osallistui opinnäytetyöni osana olevaan tutkimukseen. Kyselylomakkeille asetetun määräajan jälkeen aloitin aineiston analysoinnin. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 221) mukaan kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko ovat koko tutkimuksen keskeisin asia, sillä analyysivaiheessa tutkijalle selviää, minkälaisia vastauksia hän saa asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Vilka (2017, 119 ja 121) katsoo, että määrällisessä tutkimuksessa tulisi valita aina sellainen analyysimenetelmä, joka antaa tietoa juuri siitä asiasta, mitä ollaan tutkimassa. Määrällisen aineiston analyysitapa tulee valita siitä syystä sen mukaan, ollaanko tutkimassa yhtä muuttujaa vai useamman muuttujan välistä riippuvuutta tai muuttujien vaikutusta toisiinsa. Silloin, kun tavoitteena on saada tietoa yhden muuttujan jakaumasta, kuten tässä opinnäytetyössäni, käytetään sijaintilukuja, joista tavallisimmat ovat keskiarvo ja moodi. Moodilla tarkoitetaan keskilukua, joka esittää sitä muuttujan arvoa, jonka frekvenssi on suurin aineistossa eli muuttuja esiintyy eniten aineistossa. Moodin avulla kuvataan siis havaintojen lukumäärää jossakin ryhmässä, luokassa tai koko aineistossa. Tämä olikin oleellisin opinnäytetyöni aineistonanalyysin valinnassa.

Määrällisen tutkimuksen tuloksia esitetään tyypillisesti erilaisten taulukoiden, kuvioiden, tunnuslukujen ja tekstien avulla. Tutkijan on mahdollista päättää edellä mainituista vaihtoehdoista jokin tulosten esitystapa. Huomioitavaa kuitenkin on se, että määrällisten tulosten esittäminen tulee olla tutkijasta riippumatonta. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijan ei pidä esittää tuloksia siten, että lukija voi saada tuloksista väärän tai tarkoitushakuisesti painottuneen kuvan. Valitsin kyselylomakkeen alkupuolen kysymysten esitystavaksi graafisen esitystavan, jotka ovat nykyään suosittuja. Esittelen määrällistä aineistoani pylväskuvioiden eli pylväsdigrammien avulla, jotka esittävät havaintojen määrää kuten useimmin esiintyvää havaintoarvoa eli moodia. (Vilka 2007, 119, 135, 138–139.)

Kyselylomakkeen avointen kysymysten analysoinnissa hyödynnän sisällönanalyysia. Mielestäni avointen kysymysten onnistuminen oli siinä, että valmiiksi kirjoitettuja vastauksia ei tarvinnut erikseen litteroida. Avoimia kysymyksiä minulla oli kyselyn loppuvaiheessa kolme kappaletta, joiden lisäksi kysyin harjoituksiin liittyvien kysymysten yhteydessä onnistumisia ja kehityskohtia harjoituksissa. Luin tutkimushenkilöiden vastaukset läpi useaan otteeseen, jotta pystyin muodostamaan kokonais käsityksen käytössä olevasta aineistostani. Tämän jälkeen aloin etsimään vastauksista samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia, jotka alleviivasin eri väreihin.

Kanasen (2017, 136) mukaan ennen analyysiä aineistoa pitää selkeyttää ja tiivistää, jotta aineistosta voidaan poimia tutkimuksen kannalta oleelliset ilmaisut. Tästä syystä jaottelin seuraavassa vaiheessa tutkimusaineistosta nousseita ilmaisuja eri alakategorioihin ja pidin samalla mielessäni asettamaani tutkimuskysymystäni, jotta osasin tarttua kaikkiin oleellisiin ilmaisuihin. Tähän aineiston luokitteluvaiheeseen valitsin aineistolähtöisen luokittelun, jossa teksti luokitellaan sen mukaan, mitä aineistosta löydetään (Kananen 2017, 141). Jäsentelyä kuitenkin ohjasi vahvasti myös kyselylomakkeen kysymykset kysymyskohtaisesti, vaikka tiukkaa rajaa en kysymysten välille halunnutkaan vetää.

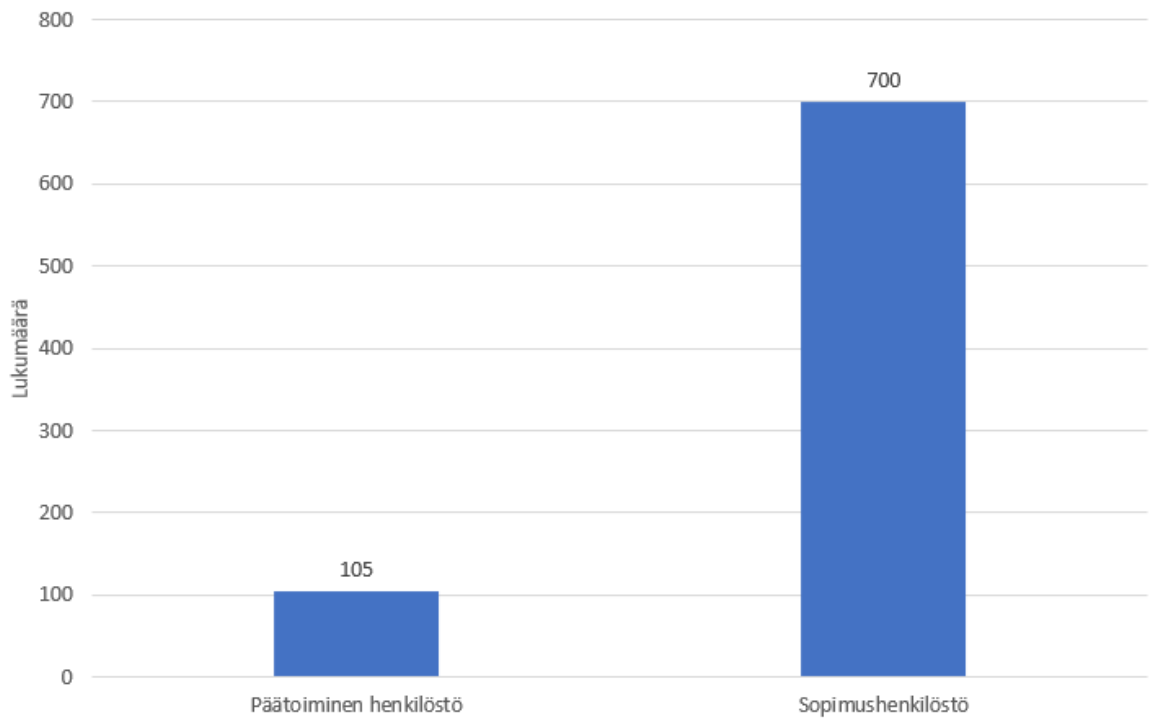
5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimusaineistoni pohjalta voidaan Etelä-Pohjanmaan tämänhetkistä vesipelastusvalmiutta tarkastella henkilöstö- ja kalustoresurssien sekä pintapelastus- ja vesisukelluskelpoisuuden ylläpitämiseksi vaadittavien harjoitusten järjestämisen osalta. Tarkoitukseni on esitellä seuraavissa kappaleissa aineiston analyysin pohjalta Etelä-Pohjanmaan vesipelastusvalmiutta kalusto- ja henkilöstöressurssien näkökulmasta. Lisäksi tuon esille sen, millaisia vesipelastusharjoituksia Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella on järjestetty viime vuosien aikana, sekä tutkimukseen osallistuvien henkilöiden näkemyksiä Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen paloasemien vesipelastusvalmiuden riittävydestä sekä sen kehittamisestä.

5.1 Henkilöstöressurit

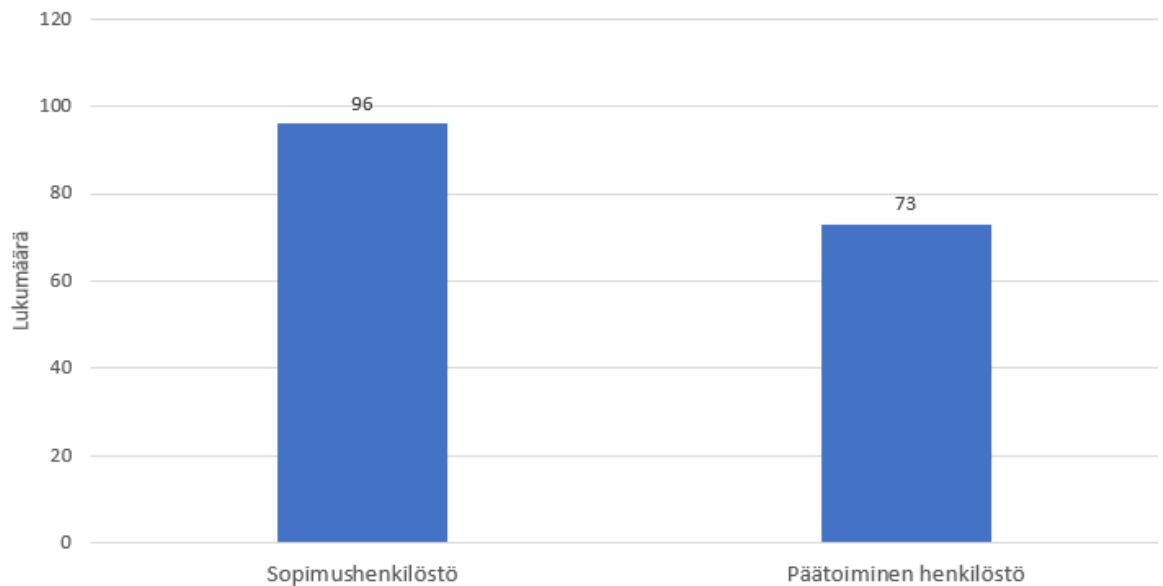
Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen jokaiselle asemavastaavalle lähetettyyn kyselylomakkeeseen vastasi 28 henkilöä, mikä tarkoittaa sitä, että kolmen paloaseman vesipelastusvalmiuden ylläpitämiseksi vaadittavia henkilöstö- ja kalustoresursseja ei saatu tarkasteltavaksi tähän tutkimukseen. Tiedot seuraavien paloasemien pintapelastus- ja vesisukelluskoulutuksen tai -kelpoisuuden täyttävistä henkilöistä ei saatu seuraaviin tilastoihin: Koskenkorva, Töysä ja Isojoki.

Kyselyn perusteella Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella toimii päätoimista henkilöstöä ja sopimuspalokuntalaisia yhteensä 805 henkilöä. Kyselyyn vastanneilla paloasemilla on yhteensä 105 päätoimisena työskentelevää henkilöä. Päätoimista henkilöstöä on Kauhajärveä ja Kouraa lukuun ottamatta kaikilla kyselyyn vastanneilla paloasemilla. Päätoimisen henkilöstön lisäksi kyselyn perusteella Etelä-Pohjanmaalla on yhteensä 700 henkilöä, jotka toimivat sopimuspalokunnassa. Sopimushenkilöstöä on kaikilla paloasemilla lukuun ottamatta Seinäjoen paloasemaa. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen päätoimisena työskentelevien henkilöiden ja sopimuspalokuntalaisten määrä on esitelty kuvassa 9.

Kuva 9. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen päätoimisena työskentelevien henkilöiden ja sopimuspalokuntalaisten määrä.

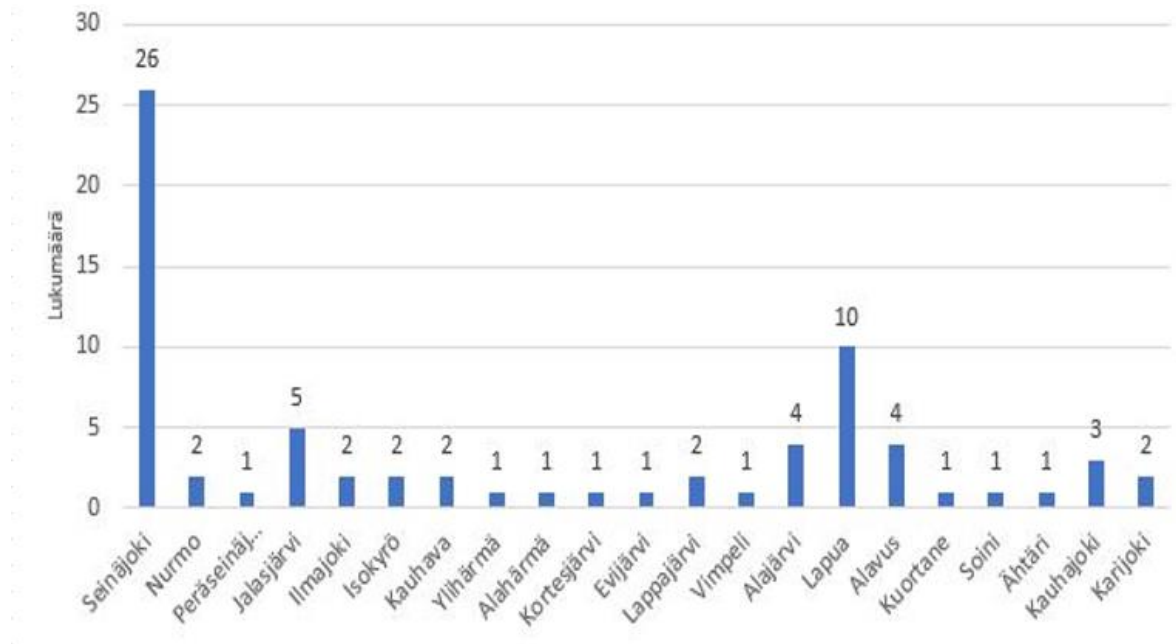
Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella on yhteensä 169 pintapelastustehtävien hoitamiseen vaadittujen kelpoisuusehtojen täyttävää henkilöä. Pintapelastuskelpoisia henkilöitä on sekä päätoimisen henkilöstön puolella että sopimushenkilöstön puolella (kuva 10). Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella työskentelevistä päätoimisesta henkilöstöstä 73 on pintapelastuskelpoisia. Tämä tarkoittaa sitä, että päätoimisena työskentelevistä henkilöistä 73 henkilöä on suorittanut hyväksytysti palomiehen virkaan hyväksyttävän pätevyyden sekä kaksi pintapelastusharjoitusta vuosittain, joista toinen on suoritettu talviolosuhteissa. 105 päätoimisena työskentelevästä henkilöstä 32 henkilöllä ei siten ole pintapelastuskelpoisuutta.

Kuva 10. Pintapelastuskelpoisten määrä Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella

Sopimushenkilöstöstä pintapelastuskelpoisia henkilöitä on yhteensä 96 henkilöä. Tämä tarkoittaa sitä, että 96 sopimuspalokuntalaista on suorittanut hyväksytysti valtakunnallisen pintapelastuskurssin sekä kaksi pintapelastusharjoitusta vuosittain, joista toinen on järjestetty talviolosuhteissa. Yhteensä Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella on 700 sopimuspalokuntalaista, mikä tarkoittaa sitä, että alle 14 prosenttia sopimuspalokuntalaisista on pintapelastuskelpoisia. Kyselyn perusteella pintapelastuskurssin suorittaneita sopimuspalokuntalaisia on kuitenkin yhteensä 145 eli 49 pintapelastuskurssin suorittanutta henkilöä ei täytä pintapelastuskelpoisuuteen vaadittavien harjoitusten vaatimuksia tai eivät ole jostain muusta syystä pintapelastuskelpoisia.

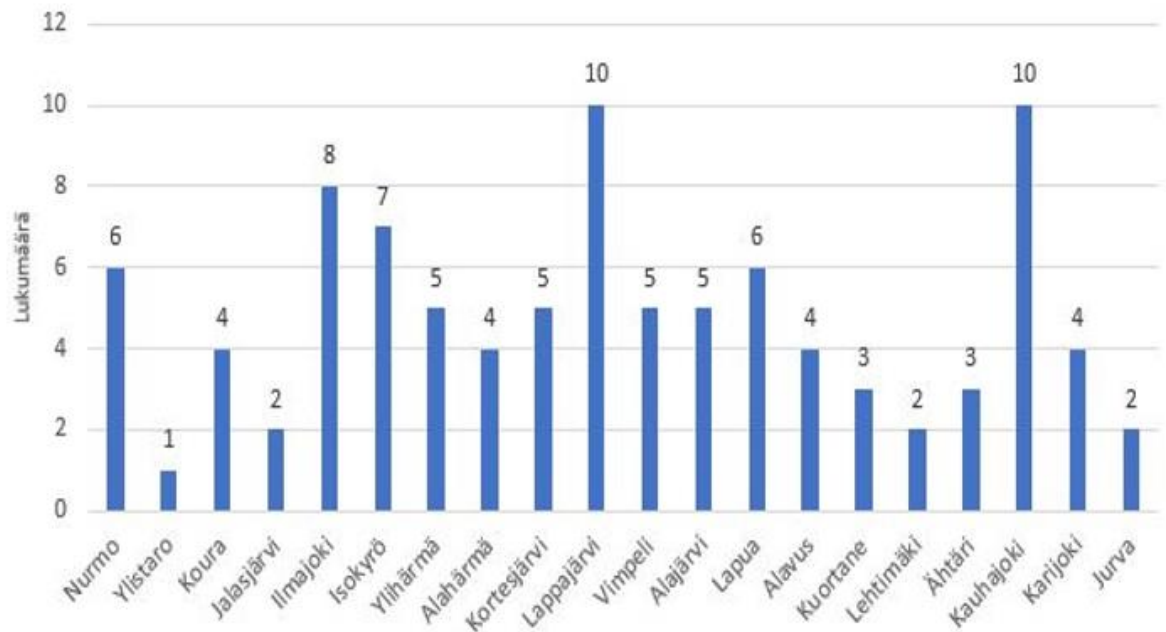
Seinäjoen paloasemalla työskentelee eniten pintapelastuskelpoisia päätoimisia henkilöitä, yhteensä 26. Toiseksi eniten päätoimisia pintapelastuskelpoisia henkilöitä työskentelee Lapuan paloasemalla, jossa työskentelee yhteensä kymmenen päätoimista pintapelastuskelpoista henkilöä, sekä Jalasjärven paloasemalla, jossa työskentelee yhteensä viisi päätoimista pintapelastuskelpoista henkilöä. Lisäksi seuraavilla paloasemilla työskentelee 1–5 päätoimista pintapelastuskelpoista henkilöä: Nurmossa, Peräseinäjoella, Ilmajoella, Isokyrössä, Kauhavalla, Ylihärmässä, Alahärmässä, Korteesjärvellä, Evijärvellä, Lappajärvellä, Vimpeissä, Alajärvellä, Alavudella, Kuortaneella, Soinissa, Ähtärissä, Kauhajoella sekä Karijoella. Kuvassa 11 on kuvattu pintapelastuskelpoisten, päätoimisena työskentelevien henkilöiden lukumäärä paloasemittain.

Kuva 11. Päätoimisten pintapelastuskelpoisten määrä paloasemittain.

Päätoimisena työskenteleviä pintapelastuskelpoisia ei kyselyn mukaan ole Ylistaron, Kouran, Kauhajärven, Lehtimäen, Teuvan, Jurvan sekä Kurikan paloasemilla. Näillä paloasemilla Ylistarossa, Lehtimäellä, Teuvassa, Jurvassa ja Kurikassa työskentelee 2–3 päätoimista henkilöä. Kouran ja Kauhajärven paloasemalla ei päätoimisia henkilöitä työskentele lainkaan.

Pintapelastuskelpoisia sopimuspalokuntaan kuuluvia henkilöitä Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella on 20 eri paloasemalla (kuva 12). Eniten pintapelastuskelpoisia sopimuspalokuntalaisia on Lappajärvellä ja Kauhajoella, joissa molemmissa on kymmenen pintapelastuskelpoista henkilöä. Nurmossa, Kourassa, Ilmajoella, Isokyrössä, Ylihärmässä, Alahärmässä, Korttesjärvellä, Vimpelissä, Alajärvellä, Lapualla, Alavudella ja Karijoella on 4–8 pintapelastuskelpoista sopimuspalokuntalaista. Ylistarossa, Jalasjärvellä, Kuortaneella, Lehtimäellä, Ähtärissä ja Jurvassa pintapelastuskelpoisia sopimuspalokuntalaisia on 1–3 henkilöä. Peräseinäjoella, Evijärvellä, Kauhavalla, Soinissa, Teuvalla ja Kurikassa ei yksikään sopimuspalokuntalaisista ole pintapelastuskelpoinen, vaikka osa sopimushenkilöstöstä on suorittanut pintapelastuskurssin. Kauhajärvellä kukaan sopimushenkilöstöstä ei ole suorittanut pintapelastuskurssia, joten Kauhajärven paloaseman sopimushenkilöstöstä kukaan ei ole pintapelastuskelpoinen.

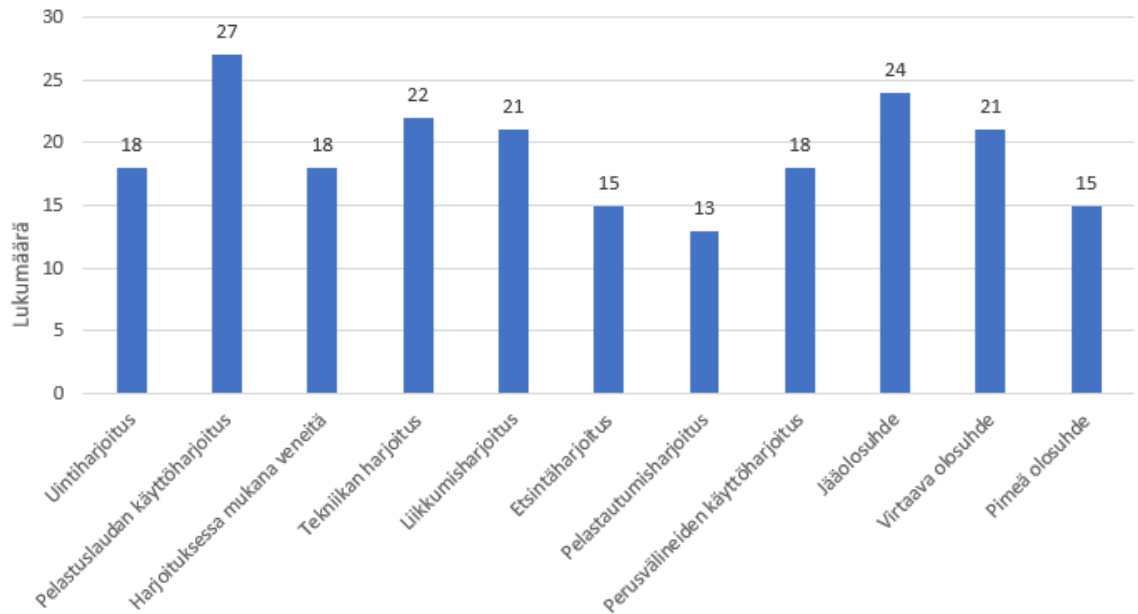

Kuva 12. Pintapelastuskelpoisten sopimushenkilöstön määrä paloasemittain

Vastanneiden paloasemien osalta 145 sopimuspalokuntalaista on käynyt valtakunnallisen koulutusjärjestelmän mukaisen pintapelastuskurssin (Pelastussukellusohje 2007, 9–10). Vastausten mukaan sopimuspalokuntalaisista 96 on pintapelastuskelpoisia. Pintapelastuskelpoisuuden ylläpitämiseksi 21 paloasemalla järjestetään vähintään kaksi harjoitusta vuosittain ja kahdella paloasemalla yhdestä kahteen harjoitusta vuosittain. Neljällä paloasemalla järjestetään yksi harjoitus vuosittain ja yhdellä paloasemalla ei järjestetä ollenkaan harjoituksia, kyseisellä paloasemalla ei ole yhtään päätoimista tai pintapelastuskurssin käynyttä henkilöä. Huomiona kuitenkin se, että kahden paloaseman osalta on ilmoitettu neljä päätoimista ja kuusi sopimushenkilöstöön kuuluvaa kelpoista pintapelastajaa, vaikka harjoituksia järjestetään vuosittain vain kerran. Pelastussukellusohjeen (2007, 10–11) mukaisesti pintapelastusvalmiuden ja osaamisen ylläpitämiseksi pelastuslaitoksen tulee järjestää vuosittain vähintään kaksi pintapelastusharjoitusta, joista toinen harjoituksista tulee järjestää talviolosuhteissa. Yksi pintapelastusharjoitus vuodessa ei siten riitä pintapelastuskelpoisuuden ylläpitämiseksi.

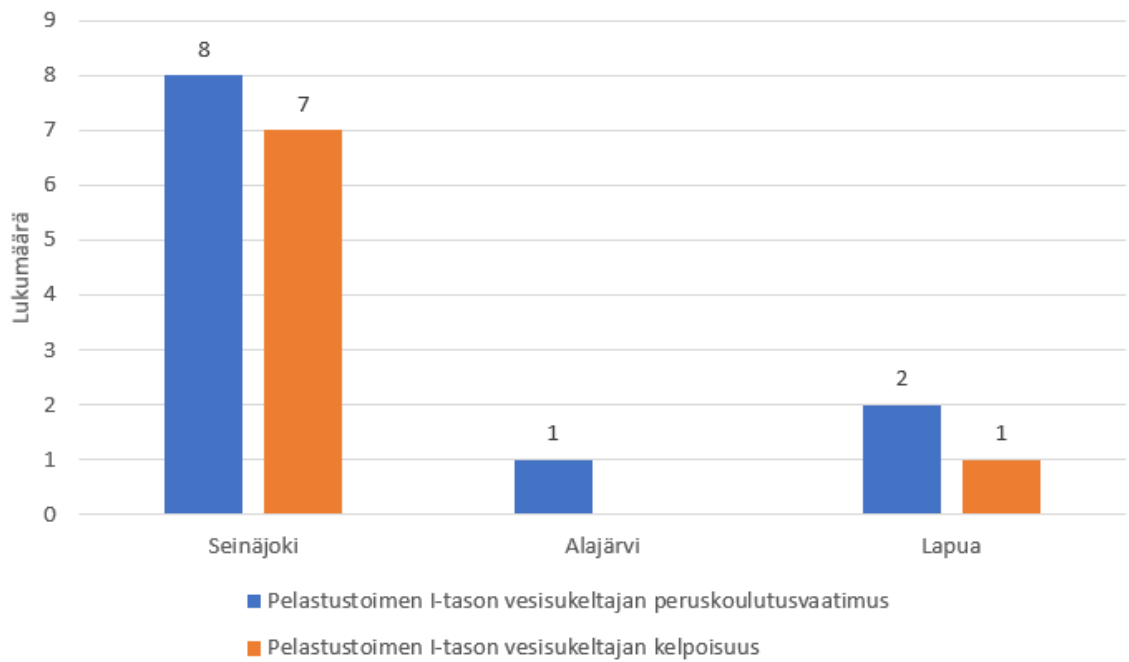
Pintapelastusharjoitukset ovat pitäneet edellisen viiden vuoden aikana sisällään yhtä vaille kaikilla paloasemilla pelastuslaudan käyttöharjoituksia, 22 paloasemalla tekniikan harjoituksia ja 21 paloasemalla liikkumisharjoituksia. Uintiharjoituksia, perusvälineiden käyttöharjoituksia ja pintapelastusharjoituksia, joissa on ollut mukana vene tai veneitä, on jokaista järjestetty 18 paloasemalla edellisen viiden vuoden aikana. Jääolosuhteissa on harjoiteltu 24

paloasemalla, virtaavissa olosuhteissa 21 paloasemalla ja pimeissä olosuhteissa 15 paloasemalla edellisen viiden vuoden aikana. Suoritettujen harjoitusten määrää harjoitustyypeittäin on kuvattu kuvassa 13.

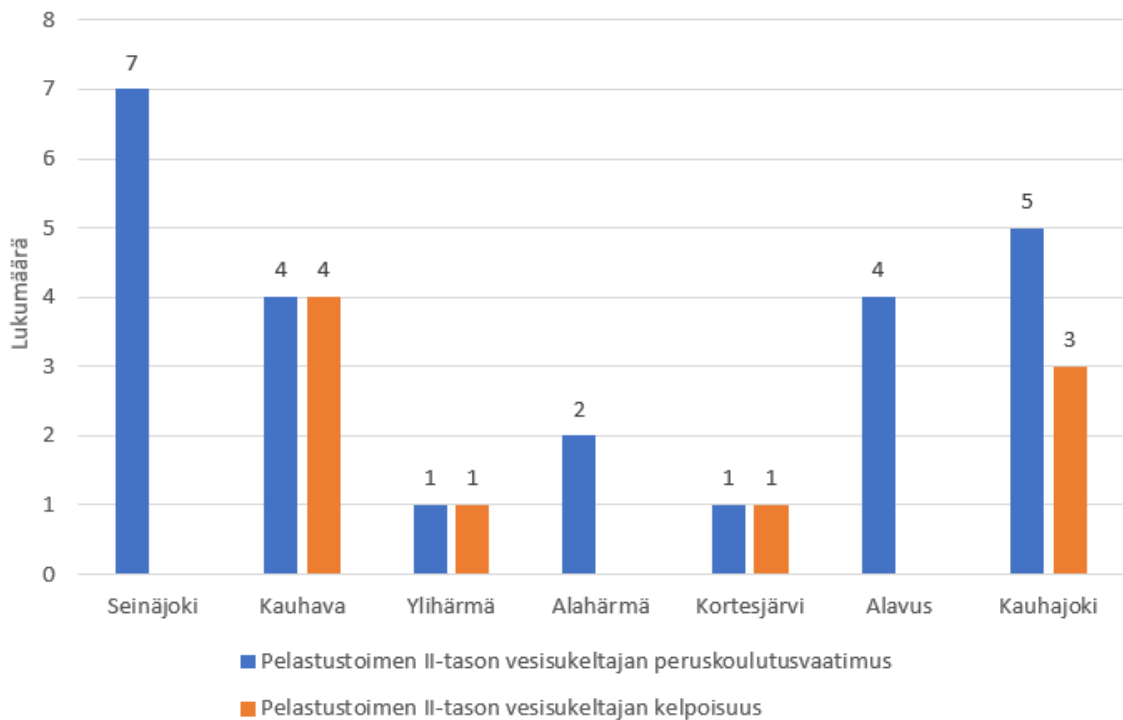
Kuva 13. Pintapelastusharjoitusten sisältö edellisen viiden vuoden aikana

Pelastustoimen I-tason vesisukeltajan peruskoulutusvaatimuksen on suorittanut Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella yhteensä 11 henkilöä. Näistä kahdeksan työskentelee Seinäjoella, kaksi Lapualla ja yksi Alajärvellä (kuva 14). Pelastustoimen I-tason vesisukeltajan kelpoisuuden täyttäviä on Seinäjoella seitsemän henkilöä ja Lapualla yksi henkilö.

Kuva 14. Pelastustoimen I-tason vesisukeltajien määrä paloasemittain

Kyselyn perusteella pelastustoimen II-tason vesisukeltajan peruskoulutusvaatimuksen suorittaneita on Seinäjoella, Kauhavalla, Ylihärmässä, Alahärmässä, Korttesjärvellä, Alavudella ja Kauhajoella (kuva 15). Pelastustoimen II-tason vesisukeltajan peruskoulutusvaatimuksen suorittaneista 15 on sopimuspalokuntalaisia ja yhdeksän päätoimisia, joista seitsemän työskentelee Seinäjoen paloasemalla, yksi Kauhavalla ja yksi Kauhajoella.

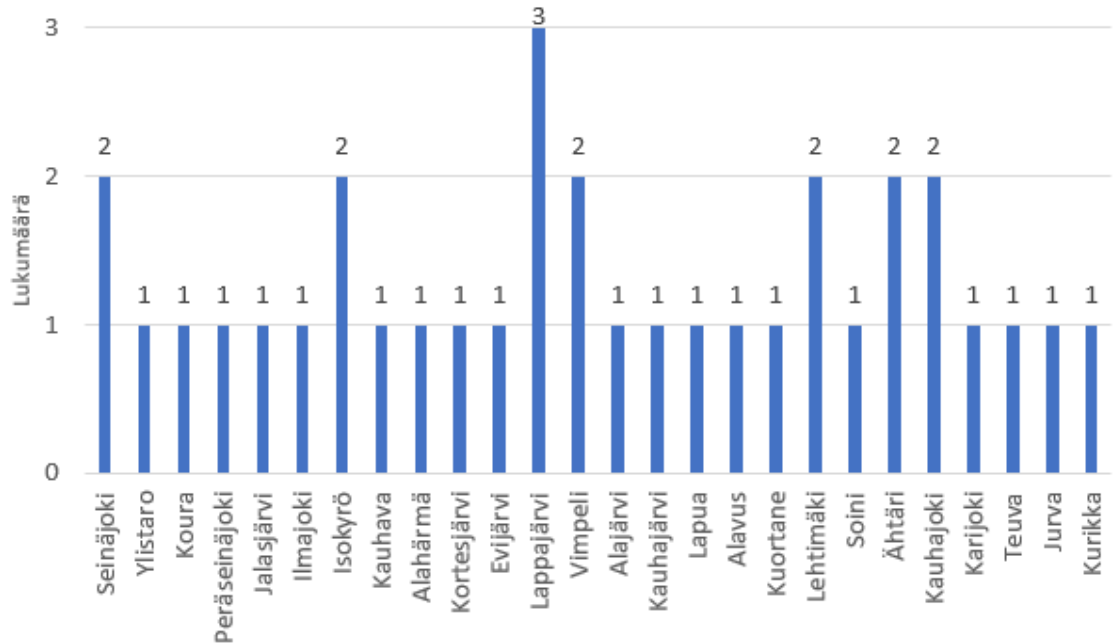
Kuva 15. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen II-tason vesisukeltajien määrä paloasemittain

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen yhdyshenkilö ylipalomies Mikko Koivuluoman mukaan Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella ei ole annettu yhtään Pelastussukellusohjeessa (2007, 10) määriteltyä II-tason vesisukelluksen näyttöä. Koivuluoman mukaan nimitettyjä pelastustoimen II-tason vesisukeltajia, jotka ovat vuosittain ylläpitäneet vesisukellustaitoaan, on tällä hetkellä ainoastaan Kauhavan paloasemalla. Kauhavan pelastustoimen II-tason vesisukeltajat on nimitetty päteväksi vesisukellustehtäviin ennen 31.12.2002, ja he ovat ylläpitäneet taitoaan kymmenellä vuosittaisella Pelastusopiston turvaohjeen mukaisella harjoitussukelluksella sekä täyttävät Pelastussukellusohjeen (2007, 8–9, 31) asettamat vesisukeltajan toimintakykyvaatimukset.

5.2 Kalustoresurssit

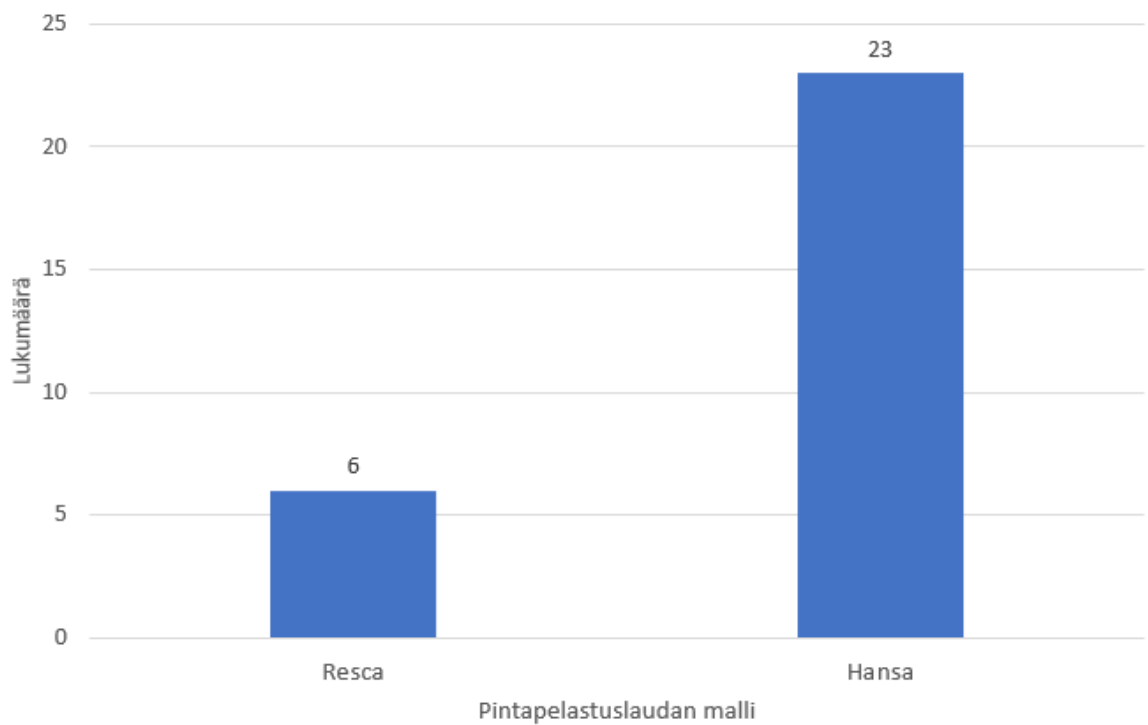
Henkilöstöressurssien lisäksi vesipelastusvalmius koostuu vesipelastustehtävien hoitamiseksi tarvittavasta kalustosta ja varusteista. Kalustoon ja varusteisiin liittyvien tietojen poiminnassa on hyödynnetty asemavastaaville osoitetun kyselylomakkeen lisäksi Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen omia tilastointeja kalustoresursseista ja varustetiedoista.

Kyselyyn vastanneilla paloasemilla on yhdestä kolmeen venettä paloasemaa kohden käytävissä hälytystehtävillä, pois lukien Nurmon ja Ylihärman paloasemat, joissa ei veneitä ole lainkaan. Seinäjoella, Isossakyrössä, Vimpelissä, Lehtimäellä, Ähtärissä ja Kauhajoella on kaksi venettä ja Lappajärvellä kolme. Lappajärvellä ja Ähtärissä on veneiden lisäksi sekä ilmatyynyalus että vesijetti. Veneiden lukumäärä paloasemittain on kuvattu kuvassa 16.

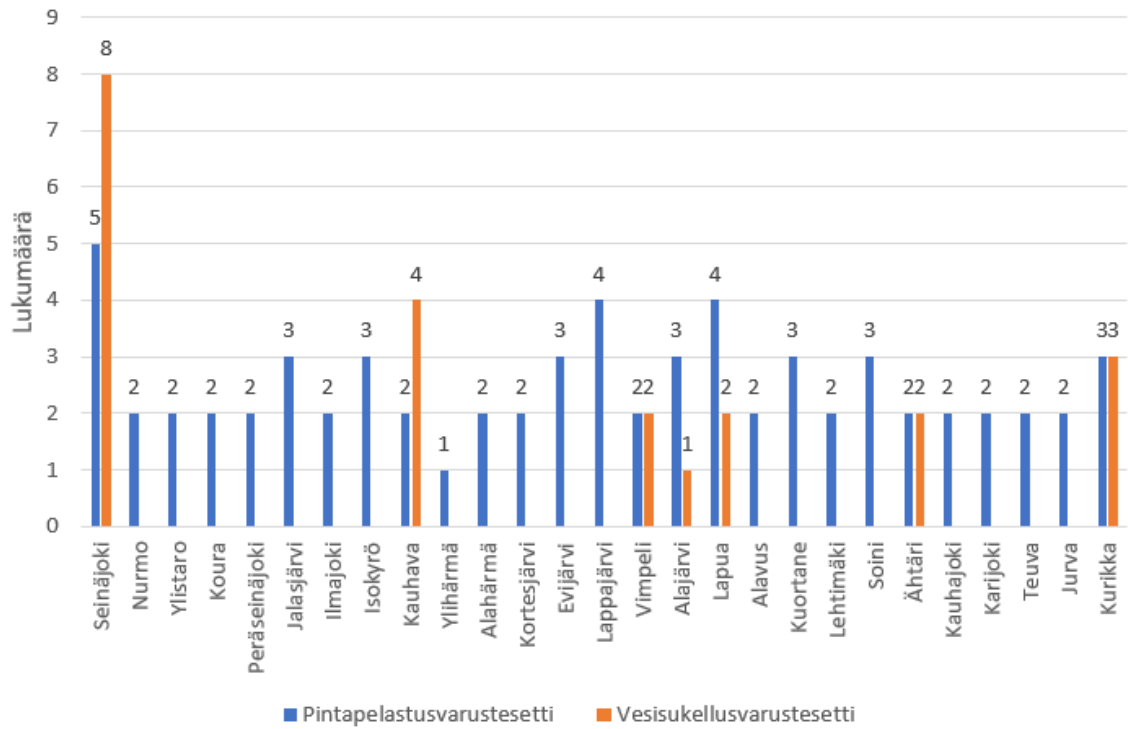
Kuva 16. Veneiden lukumäärät paloasemittain

Venekaluston lisäksi pintapelastustehtävillä hyödynnetään pelastuslautoja. Seinäjoella, Isokyrössä, Lappajärvellä, Vimpelissä, Alajärvellä ja Ähtärissä on käytössä Resca-pelastuslauta ja muilla kyselyyn vastanneilla paloasemilla on käytössä yksi Hansa-pintapelastuslauta, pois lukien Kauhava, jossa on kaksi hansa-pintapelastuslautaa. Kuvassa 17 on esitelty pintapelastuslautojen lukumäärä malleittain.

Kuva 17. Pintapelastuslautojen määrä

Pintapelastusvarustesettejä on eniten Seinäjoella, jossa on viisi kappaletta pintapelastusvarustesettejä, ja Lappajärvellä sekä Lapualla, joissa on neljä kappaletta pintapelastusvarustesettejä. Jalasjärvellä, Isossakyrössä, Evijärvellä, Alajärvellä, Kuortaneella, Soinissa ja Kurikassa on kussakin kolme kappaletta kyseisiä varustesettejä. Nurmossa, Ylistarossa, Kurassa, Peräseinäjoella, Ilmajoella, Kauhavalla, Alahärmässä, Korttesjärvellä, Vimpelissä, Alavudella, Lehtimäellä, Ähtärissä, Kauhajoella, Karijoella, Teuvassa ja Jurvassa on kussakin kaksi kappaletta. Ylihärmässä on yksi kappale pintapelastusvarustesettejä ja Kauhajärvellä ei yhtään. Pintapelastusvarustesettien lisäksi vesisukellusvarustesettejä on Seinäjoella kahdeksan, Kauhavalla neljä, Kurikassa kolme, Vimpelissä kaksi ja Alajärvellä yksi. Muilla paloasemilla ei vesisukellusvarustesettejä ole lainkaan. Pelastuslaitoksen yhdyshenkilön mukaan pintapelastuspuvut on tilattu paloasemakohtaisesti tarpeen mukaan. Hänen mukaansa puvut ovat pääasiassa kokoa L ja XL, mutta myös yksittäisiä M ja XXL-kokoja on hankittu, mikäli paloasemalta on pyydetty. Pintapelastus- ja vesisukellusvarustesettien määrä paloasemittain on esitelty kuvassa 18.

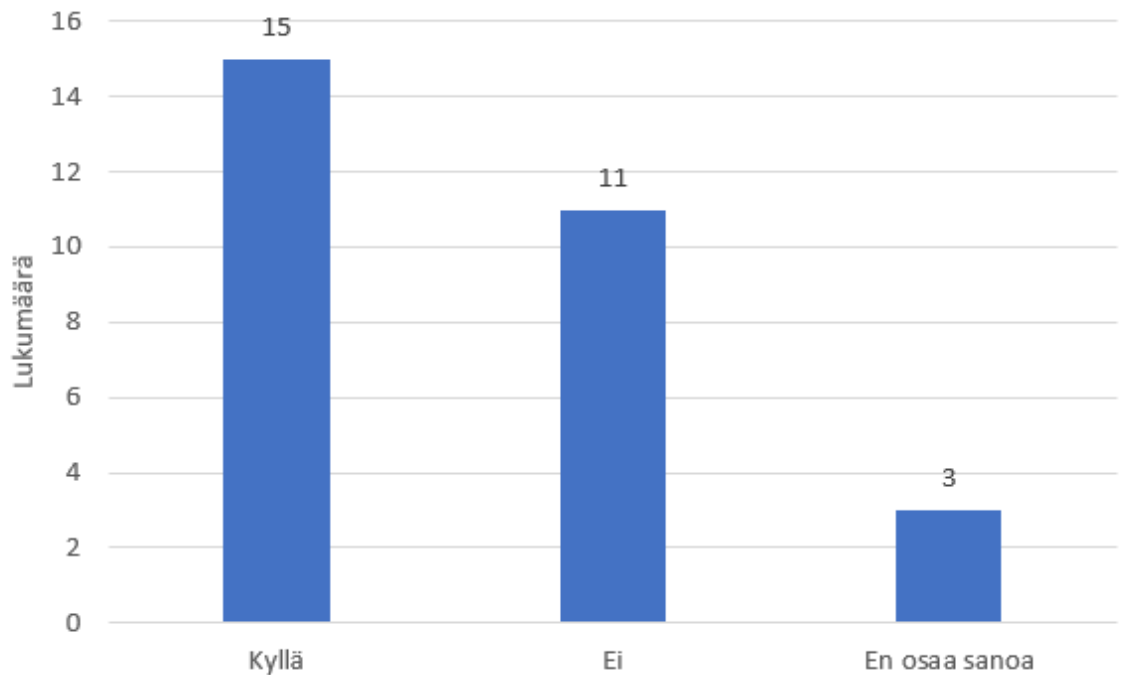

Kuva 18. Pintapelastus- ja vesisukellusvarustesettien määrä paloasemittain

Joillakin paloasemilla on myös muun muassa heittoliinoja ja -köysiä sekä kehä- ja ruutuetsintäkalustoa. Lisäksi sopimuspalokuntalaisten omaa sukelluskalustoa on joillakin paloasemilla.

5.3 Henkilöstön riittävyys haasteena

Paloasemien vesipelastusvalmiuden vastattiin olevan riittävä 15 paloaseman kohdalla ja riittämätön 11 paloaseman kohdalla (kuva 19). Kolme vastaajaa ei osannut sanoa, onko paloaseman vesipelastusvalmius riittävä, ja yksi vastasi molemmat vaihtoehdoista kyllä ja ei.

Kuva 19. Paloaseman vesipelastusvalmiuden riittävyys

Paloaseman vesipelastusvalmiuden riittävyyden arvioimisessa nousi esille se, että usealla paikkakunnalla vesialueita ja vesipelastustehtäviä on minimaalisesti, jolloin esimerkiksi kahden tai kolmen kelpoisuusehdot täyttävän pintapelastajan sekä tarvittavan kaluston koettiin olevan riittävä määrä.

Aseman toimialueella kaksi järveä, joten vesialueet ovat melko pienet.

Tehtävien lukumäärään sekä vesistöön suhteutettuna mielestäni riittävät.

Lain edellyttämä pintapelastusvalmius on asemalla ja se on tällä alueella riittävä.

Toisaalta kyselylomakkeeseen vastanneiden henkilöiden vastauksissa näkyi epävarmuus henkilöstön riittävyydestä, sillä osalla paloasemista vesipelastustehtävien hoitamiseen tarvittavien kelpoisten henkilöiden määrä on vähäinen. Tämä korostui erityisesti sopimuspalokuntalaisten osalta. Kolme tutkimushenkilöä toi esille sen, että koska pintapelastuskelpoisten sopimuspalokuntalaisten määrä on vähäinen, ei hälytyksen tullessa voida olla aina var-

moja siitä, että joku kelpoisista pystyy osallistumaan vesipelastustehtävälle. Osa tutkimushenkilöistä näkeekin tilanteen erittäin huolestuttavana. Erityisesti virka-ajan ulkopuolella tulevat vesipelastustehtävät aiheuttavat huolta.

Sopimushenkilöstöstä ei välttämättä pintapelastuskelpoinen henkilö pysty osallistumaan vesipelastustehtävän hälytykseen (omat työt, matkoilla, ei paikkakunnalla) ja tällöin vesisukellusvalmius pintapelastuksen suhteen ei ole hyvä.

Varmuudella ei pystytä takaamaan onko esim. virka-ajan ulkopuolella pintapelastuskelpoisia henkilöitä vesipelastustehtävillä mukana.

Sopimushenkilöstön osalta pintapelastajien määrä on vähenemässä, kyselylomakkeeseen vastanneiden mukaan pintapelastuskursseille ei saada tarpeeksi osallistujia. Tälläkin hetkellä osalla paloasemista on ainoastaan muutamia pintapelastuskelpoisia henkilöitä, ja pintapelastuskelpoisten henkilöiden määrän uskotaan laskevan tulevaisuudessa entisestään. Erityisesti vanhemman ikäpolven kodalla iän tuomat terveydelliset syyt vähentävät kelpoisten pintapelastajien määrää, pienillä paikkakunnilla ei saada nuorta väkeä toimintaan, sillä nuoret muuttavat suuremmille paikkakunnille. Moni kyselylomakkeeseen vastannut näkee myös heikon uintikunnon yhtenä syynä pintapelastuskurssien vähäiseen osallistujamäärään. Tähän on kuitenkin pyritty vaikuttamaan tutkimushenkilöiden mukaan esimerkiksi järjestämällä henkilöstölle mahdollisuus käydä uimassa uimahallissa. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos järjestää lisäksi uintivalmennuskursseja, jotka on todettu paloasemilla hyväksi keinoksi saada lisää väkeä pintapelastuskurssille.

Asemalla on pintapelastukseen hyväksytyt henkilöt hälytysosaston kokoon nähden erittäin vähän ja kaikilla ei ole edes pätevydet voimassa on tullut iän tuomia ja terveydellisiä syitä.

Pintapelastustaso ei toteudu muuten kuin kaluston osalta.

Moni ei edes halua pintapelastusta/kurssia. Saatikka uintia tehdä vapaalla - -

Pintapelastuskurssille ei ole asemalta ollut pyrkijöitä hetkeen, tulevaisuudessa pintapelastuskelpoisten saaminen hälytystehtäviin voi vaarantua.

Liian vähän pintapelastajia. Vesistöä kuitenkin alueelta löytyy, joten tilanne on huolestuttava.

Vähäinen pintapelastuskelpoisten määrä on kyselylomakkeeseen vastanneiden mukaan yhteydessä myös työturvallisuuteen. Kaksi tutkimushenkilöstä nimittäin kertoi, että työvuo-
rosta saadaan aina pintapelastustehtävälle kelpoinen henkilö, mutta toinen pintapelastusteh-
täviin osallistuvista henkilöistä tulee sopimuspalokunnasta vasta myöhemmin tehtävälle.
Myös vain yhden pintapelastuskelpoisen henkilön osallistuminen tehtävälle tai tehtävältä
kokonaan pintapelastuskelpoisen henkilön puuttuminen heikentää työturvallisuutta tehtä-
vällä. Työturvallisuuteen vaikutti myös yhden vastaajan mukaan paloasemalla oleva vene,
jonka toimintavarmuus tehtävillä on aiheuttanut huolta.

Pintapelastuskelpoisia henkilöitä on vähän, jolloin tehtävien suorittaminen saattaa vaarantua.

Pintapelastusvalmiuden henkilöstön riittävyteen liittyvän pohdinnan lisäksi myös henkilös-
tön riittävyys vesisukellusvalmiuden ylläpitämiseen nousi vastauksista esille. Vesisukellus-
valmiuden osalta sukellustehtäviin kelpoisen henkilöstön riittävyys nähtiin yhdeksi haas-
teeksi. Tämänhetkisen vesisukellusvalmiuden ylläpitäminen ja erityisesti sen parantaminen
herätti huolenaiheita muun muassa vesisukeltajien vähäisen määrän sekä ikääntyvien tämän-
hetkisten vesisukeltajien myötä.

Kyselylomakkeeseen vastanneiden henkilöiden näkemyksissä painottui se, että nykyinen ve-
sisukelluskelpoisuuteen tähtäävä koulutusjärjestelmä ei tuota tällä hetkellä riittävästi sukel-
tajia pelastuslaitoksille. Vesisukellusvalmiuden jatkuvuuden turvaamisen kannalta olisi
erään tutkimushenkilön mukaan tärkeää ja helpointa se, että saataisiin henkilöitä Pelastus-
opiston vesisukelluskurssille. Kaksi kyselylomakkeeseen vastannutta henkilöä pohti, olisiko
alueellinen vesisukelluskelpoisuuteen johtava koulutus tai paikallisen vesisukelluskurssin
järjestäminen yksi vaihtoehto riittävän henkilöstön turvaamiseksi. Yhden tutkimushenkilön
mukaan nykyinen koulutusjärjestelmä ei tällä hetkellä tuota riittävästi sukeltajia pelastuslai-
toksille, ja hän toi esille esimerkin, että kelpoisuudet täyttävälle sopimushenkilöstölle voisi
olla koulutusjärjestelmässä oma polku.

Valmiuden kehittäminen vaatisi panostusta sukeltajien koulutukseen. Paikallisen vesisukelluskurssin järjestäminen voisi olla yksi vaihtoehto.

Mielestäni pelastuslaitosten vesisukellus- ja pintapelastusvalmius on koko Suomessa erittäin huono. Koulutusjärjestelmää tulisi uudistaa siten, että saataisiin koko maahan pelastuslaitoksien toteuttama vesipelastusvalmius.

Tulevaisuudessa jos koulutettaisiin riittävästi uusia sukeltajia, voitaisiin valmius nostaa myös välittömäksi valmiudeksi, mikä palvelisi vieläkin paremmin kansalaisia.

Hyvällä yhteistyöllä eri tahojen (Pelastusopisto, SSPL, Sukeltajaliitto) kanssa voisi saada hyvän vesipelastusvalmiuden koko maahan. Esimerkiksi kelpoisuudet täyttävälle sopimushenkilöstölle voisi olla koulutusjärjestelmässä oma polku.

Tutkimushenkilöillä oli myös tiedossa se, että Etelä-Pohjanmaan päätoimisista ja sopimushenkilöstöstä moni henkilö harrastaa sukellusta, mutta eivät toimi pelastuslaitoksella sukeltajina. Syyksi tähän he näkevät työlään ja kalliin koulutuksen sekä sen, että II-tason vesisukeltajan koulutus- ja kelpoisuusehdot koetaan olevan sopimuspalokuntalaiselle liian työläitä täyttää. II-tason vesisukeltajan pätevyyden ylläpitäminen on yhden tutkimushenkilön mukaan haastavaa muun muassa harjoituskaverin ja narumiehen puutteen vuoksi.

Tiedän että pelastuslaitoksissa on paljon sukellusharrastajia, jotka eivät toimi pelastuslaitoksilla sukeltajina. Koulutus 1 ja 2 tason sukeltajiksi on aika työläs ja koulutus maksaa paljon.

Minulla on paljon kavereita jotka harrastavat sukeltamista - -. Osa heistä on pelastuslaitoksella töissä ja jotkut toimivat pelastuslaitoksilla sopimusmiehinä.

5.4 Vesipelastusvalmiuden turvaaminen

Kyselylomakkeeseen vastanneiden henkilöiden näkemyksissä kyseisen paloaseman vesipelastusvalmiuden riittävydessä korostui myös harjoitusten riittämättömyys. Osalla paloasemista harjoitusten määrä on jäänyt jopa yhteen kertaan, mikä tarkoittaa sitä, että pintapelastuskelpoisuuden ylläpitämiseksi asetetut vaatimukset eivät täyty. Yhden vastaajan mukaan koronavirusepidemia vaikutti vuonna 2020 harjoitusten määrään. Myös vesisukelluskelpoisuuden ylläpitämiseksi vaadittujen kymmenen harjoituksen täytyminen on välillä haastavaa:

jos pelastussukeltajaksi itsensä kouluttaa, haaste saada pysymään pätevyudet voimassa - - missä ei saa treenikaveria saatika narumiestä.

Paloasemien pintapelastusharjoitukset vaihtelevat paloasemakohtaisesti, mutta useita samoja kehityskohtia nousi vastauksista esille. Yksi toistuvista haasteista on pintapelastusvarustesettien riittämättömyys, mikä aiheuttaa hankaluuksia toteuttaa harjoitus harjoitukseen varatun ajan puitteissa siten, että jokainen pintapelastuskurssin käynyt ehtisi osallistua harjoitukseen. Tähän on pyritty vaikuttamaan kolmella paloasemalla lainaamalla muilta paloasemilta varusteita. Yhden tutkimushenkilön mukaan heillä olisi tarve saada ainakin yksi pintapelastuspuku lisää.

Pukuja saisi olla enemmän. Olemme lainanneet naapuriasemilta pukuja illan harjoitukseen että mahdollisimman moni pystyisi niitä käyttämään illan harjoituksissa eikä harjoitukset veny kohtuuttoman pitkiksi.

Pintapelastuspukujen vähäisyys rajoittaa harjoitukseen osallistujien määrää tai pitkittää harjoituksen kestoa.

Toinen haaste kyselylomakkeeseen vastanneiden henkilöiden mukaan on ollut se, että kaikki pintapelastajat eivät osallistu pintapelastusharjoitukseen. Yhden tutkimushenkilön mukaan pelastuslaitoksen tulisi paremmin ohjeistaa vuosittaisia harjoitteita ja seurata niiden toteutamista samalla tavoin kuten esimerkiksi savusukelluskelpoisuutta. Yksi kyselylomakkeeseen vastanneista henkilöistä toivoi, että pelastuslaitoksella olisi valmiit koulutusmallit ja materiaalit ja koulutusolosuhteet valittaisiin siten, että saadaan virtaavissa- ja jääolosuhteissa harjoitteita, vaikka edellä mainitut olosuhteet eivät osuisi juuri viikkoharjoituspäivälle.

Pelastuslaitoksen tulisi voimakkaammin ohjeistaa vuosittain tehtävät harjoitteet ja seurata niiden toteutumista kuten savusukelluskelpoisuutta.

Paloasemien välisiä yhteisiä pintapelastusharjoituksia toivoi neljä tutkimushenkilöä, pelastuslaitosten välisiä yhteisharjoituksia yksi tutkimushenkilö ja muiden viranomaisten kanssa yhteisiä harjoituksia yksi kyselylomakkeeseen vastannut henkilö. Yhteisharjoitusten ajateltiin auttavan yhteisissä tehtävissä ja harjoitusten laadun parantamisessa sekä erilaisten variaatioiden lisäämisessä harjoituksiin. Vastauksista nousi esiin myös haaste saada järjestettyä pintapelastusharjoitus heikkojen jäiden olosuhteisiin, koska heikot jäät eivät kestä kovinkaan kauan ja sopimuspalokuntalaisilla on usein päällekkäisiä menoja. Esille nousikin se, että paloasemien tulisi lisätä pintapelastusharjoitusten määrää tai tulisi olla mahdollisuus järjestää ylimääräisiä harjoituksia, jotta jokainen saisi kelpoisuusvaatimukset täytettyä erityisesti jääolosuhteiden osalta.

Pintapelastus- ja vesisukellusharjoitusten järjestämisessä ja harjoitusten sujuvuudessa on onnistuttu tutkimushenkilöiden mukaan vaihtelevasti. Yhden kyselylomakkeeseen vastanneen henkilön mukaan harjoituksissa tulisi keskittyä enemmän perusasioihin, sillä hänen mielestään harjoitukset kasvavat usein liian vaativiksi jo suunnitteluvaiheessa, jolloin perusteiden harjoittelu jää vähemmälle. Viisi tutkimushenkilöä toikin esille, että erityisesti perusetsintä- ja taitotekniikoita tulisi harjoitella enemmän. Lisäksi huomiota tulisi heidän mukaansa kiinnittää myös avustajan tai *narumiehenä* toimivan henkilön osaamiseen. Yleisesti pintapelastusharjoituksissa on painottunut pelastettavan henkilön luokse pääseminen nopeasti sekä veden varaan joutuneen henkilön pelastaminen. Harjoituksissa on lisäksi huomattu pintapelastuksen fyysiset vaatimukset ja osalle pintapelastajista on opetettu muun muassa pinnan alle taittamista.

Tutkimushenkilöt tuovat kehittymiskohtien lisäksi esille useita onnistumisia harjoituksissa. Osa kyselylomakkeeseen vastanneista henkilöistä on sitä mieltä, että harjoitukset ovat onnistuneet pääsääntöisesti hyvin. Harjoituksia on pidetty monipuolisesti, ja yhden tutkimushenkilön mukaan heillä harjoituksiin ovat osallistuneet myös sellaiset henkilöt, joilla on hyvä uimataito, mutta eivät ole suorittaneet pintapelastuskurssia. Harjoituksia on järjestetty niin järvessä, joessa kuin uimahallissakin, jossa on pystytty kehittämään uintitekniikkaa ja esimerkiksi taittoa turvallisissa olosuhteissa. Lisäksi harjoituksiin on otettu mukaan veneka-

lustoa ja harjoiteltu esimerkiksi veneen hallintaa pelastettavan lähelle tultaessa sekä pintapelastajan nousemista takaisin veneeseen. Ainakin yhden tutkimushenkilön mukaan harjoituksilla on onnistuttu ylläpitämään henkilöstön osaamista pintapelastustehtävissä, ja harjoituksista saatu palaute on ollut positiivista.

Tutkimushenkilöt katsovat, että tulevaisuudessa Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesipelastusvalmiutta voitaisiin kehittää kouluttamalla henkilöstöä ja lisäämällä yhteisharjoituksia niin naapuripaloasemien kuin myös pelastuslaitosten kesken. Erityisesti pintapelastus- ja vesisukelluskelpoisten henkilöiden lukumäärää tulisi tulevaisuudessa kasvattaa ja siihen tulisi kiinnittää huomiota. Tämä vaatii kolmen tutkimushenkilön mukaan motivoinnin lisäämistä eri keinoin kuten palkkauksen ja uintivalmennuskurssien avulla. Katse tulisi suunnata erityisesti ensisijaisesti pintapelastajien ja vesisukeltajien koulutukseen, sillä henkilöstön koulutuksen nähdään olevan avainasemassa vesipelastusvalmiuden turvaamisessa tulevaisuudessa. Koulutuksen tulisi pysyä vähintään nykyisellä tasolla, mutta tutkimushenkilöiden mukaan koulutusjärjestelmiä voitaisiin myös uudistaa palvelemaan paremmin pelastuslaitosten tarpeita. Riittävän henkilöstön turvaamisen lisäksi myös riittävä ja toimiva kalusto on tehtävien onnistumisen kannalta oleellista.

6 POHDINTA

6.1 Tulosten taskastelua ja yhteenveto

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen tämänhetkinen vesipelastusvalmius. Päästäkseni asettamaani tavoitteeseen laadin kyselylomakkeen, jonka avulla selvitin Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen paloasemien vesipelastustehtävien hoitamiseen kelpoisten henkilöiden lukumäärän sekä paloasemien kalustoresursseja. Lisäksi mielenkiintoni kohdistui tässä opinnäytetyössä siihen, millaisia vesipelastustehtäväharjoituksia paloasemilla on järjestetty vesipelastuskelpoisuuden ylläpitämiseksi, sekä tutkimushenkilöiden näkemyksiin paloasemien vesipelastusvalmiuden riittävydestä. Henkilöstö- ja kalustoresurssien selvittämisen lisäksi mielenkiintoni kohdistuessa myös harjoitusten järjestämiseen ja tutkimushenkilöiden näkemyksiin kyseisen paloaseman vesipelastusvalmiustason riittävydestä minun oli mahdollista tarkastella hieman laajemmin Etelä-Pohjanmaan vesipelastusvalmiutta.

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella on tällä hetkellä 169 pintapelastuskelpoista ja 17 vesisukelluskelpoista henkilöä. Pintapelastuskelpoisista henkilöistä 69 on sopimuspalokuntalaisia ja 73 päätoimisena työskentelevää henkilöä. Pelastustoimen I-tason vesisukelluskelpoisista henkilöistä kahdeksan toimii päätoimisena henkilönä ja pelastustoimen II-tason vesikelpoisista henkilöistä seitsemän toimii sopimuspalokunnassa ja kaksi päätoimisena. Pelastustoimen I-tason vesisukelluskelpoisuuden omaavia henkilöitä on Seinäjoen paloasemalla seitsemän ja Lapuan paloasemalla yksi. Pelastustoimen II-tason vesisukelluskelpoisia henkilöitä on vastausten perusteella neljä Kauhavan paloasemalla, kolme Kauhajoen paloasemalla ja yksi sekä Ylihärjän että Korttesjärven paloasemalla.

Tuloksissa tulee huomioida, että Etelä-Pohjanmaan riskianalyysissä (2021–2014, 16–19) käy ilmi, että pelastuslaitoksella työskentelee 127 päätoimista viran- tai toimenhaltijaa ja noin 800 sopimuspalomiestä. Kyselytutkimukseen osallistuneissa palokunnissa työskentelee tutkimusten vastausten perusteella 105 päätoimista henkilöä ja 700 sopimuspalokuntalaista. Kyselytutkimukseen ei osallistunut kolme pelastuslaitoksen alueen palokunnista, joten sillä on myös oma vaikutuksensa, mutta se ei selitä kokonaan eroavaisuutta. Onkin mahdollista, että tutkimushenkilöt ovat vastanneet vain hälytystehtäville osallistuvien henkilöiden lukumäärän.

Vesipelastuskelpoisen henkilöstön määrää tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon vallitseva koronavirusepidemiatilanne, sillä erityisesti vuoden 2020 kevään osalta pintapelastusharjoitusten järjestämiseen on voinut vaikuttaa koronavirusepidemia. Yhden tutkimushenkilön vastauksessa koronavirusepidemian vaikutus harjoitusten järjestämisessä nousikin vahvasti esille. Muissa kyselylomakkeen vastauksissa koronavirusepidemia vaikutus kelpoisuuden ylläpitämiseksi vaadittujen harjoitusten määrän ei tullut esille. Huomiona kuitenkin, että yhdellä paloasemalla on pintapelastuskurssin suorittaneita sopimuspalokuntalaisia seitsemän ja asemavastaavan vastauksen mukaan paloasemalla järjestetään vuosittain kaksi pintapelastusharjoitusta, mutta yksikään ei kuitenkaan täytä kelpoisuusvaatimuksia. Onkin mahdollista, että koronavirusepidemia on vaikuttanut esimerkiksi siten, että toista vuosittaista harjoitusta ei ole järjestetty.

Tutkimuksen perusteella voitaisiin sanoa, että Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesipelastusvalmius on usean paloaseman osalta epävarma. Kyselylomakkeeseen vastanneiden henkilöiden vastauksista nousi esiin huoli henkilöstön riittävydestä vesipelastustehtäville tulevaisuudessa. Tälläkin hetkellä 10 paloasemalla on enintään kaksi pintapelastuskelpoista henkilöä. Tutkimushenkilöiden mukaan aina ei hälytyksen tultaessa voida olla varmoja siitä, että joku kelpoisista pystyy osallistumaan aina vesipelastustehtävälle. Osa tutkimushenkilöistä näkeekin tilanteen erittäin huolestuttavana. Siitäkin huolimatta PRONTOsta saatujen tietojen perusteella resurssit ovat vuosien 2016–2020 aikana olleet tehtävillä riittävät. Vesipelastustehtäviä hoitavien kelpoisten lukumäärän uskotaan laskevan tulevaisuudessa entisestään ikääntymisen myötä, sillä tutkimushenkilöiden mukaan uutta henkilöstöä ei saada nykyisten tilalle. Syinä henkilöstöpulaan pidetään nuorison muualle muuttoa, jolloin sopimuspalokuntaan ei saada uutta henkilöstöä, sekä nykyisen henkilöstön haluttomuutta osallistua pintapelastuskurssille.

Henkilöstön saannin turvaamiseksi Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos on alkanut järjestämään ennen pintapelastuskurssia uintivalmennuskurssin. Henkilöstön puute näkyi vahvasti usean paloaseman kohdalla, ja jatkossakin on erittäin tärkeää tehdä toimenpiteitä, jotta koulutettua ja kelpoisuusehdot täyttävää henkilöstöä riittäisi vesipelastustehtäviin. Lisäksi kyselytutkimuksen perusteella ainakin usealla paloasemalla on henkilöstöllä mahdollisuus käydä uimahallissa uimassa ja siten kehittää ja ylläpitää uimataittoa. Toisaalta yksi tutkimushenkilöistä toteaa, että vaikka uimahallin käyttö on mahdollistettu, ei sen käyttö ole ollut kovinkaan aktiivista. Vaadittujen vuosittaisten pintapelastusharjoitusten lisäksi voisi pelastuslaitos jär-

jestää jatkossa ohjattua toimintaa uimahallissa, jossa esimerkiksi harjoiteltaisiin uintitekniikoita tai muita pintapelastukseen liittyviä oleellisia tekniikoita. Ulkopuolinen, ohjattu toiminta voisi motivoida henkilöstöä ylläpitämään tai parantamaan uintikuntoaan myös vapaa-ajalla.

Pintapelastusharjoitusten laadun parantamiseksi pelastuslaitoksen tulisi organisoida laadukkaasti yhteisharjoituksia ja huolehtia pintapelastuspukujen riittävydestä. Lisäksi paloasemien pintapelastusharjoituksiin tulisi pelastuslaitoksen luoda valmis koulutussisältö, jossa on vaihtuvia teemoja, kuten uintitekniikan harjoitus pintapelastuspuvulla ja ihmisen pelastaminen pintapelastuslaudalla. Samalla voitaisiin seurata pintapelastusharjoitusten toteutumista sekä suunnitella etukäteen yhteisiä harjoituksia.

Seinäjoella pelastustoimen I-tason vesisukelluskurssin suorittaneita on kahdeksan, joista vesisukelluskelpoisia on seitsemän henkilöä. Seinäjoella on lisäksi seitsemän pelastustoimen II-tason vesisukelluskurssin käynnyttä henkilöä, mutta yksikään heistä ei täytä kelpoisuusvaatimuksia. Tuloksista voi päätellä, että jokaiseen neljään työvuoroon ei riitä vähintään kahta kelpoista vesisukeltajaa. Vesisukeltajia hälytetään tarvittaessa vapaalta, mikäli työvuorossa ei ole riittävästi vesisukeltajia, mutta tämä taas lisää huomattavasti aikaviivettä. Tulevaisuudessa paloaseman muu vesisukellusvalmius voi vaarantua, mikäli ikääntymisen tai muun syyn vuoksi nykyisistä vesisukeltajista osa ei enää kykene toimimaan tehtävässä.

Sopimuspalokuntalaisia pelastustoimen II-tason kelpoisia vesisukeltajia on Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella vastausten perusteella yhdeksän, joista kaksi on päätoimista. Pelastuslaitoksen yhdyshenkilö ylipalomies Mikko Koivuluoman mukaan vain neljä edellä mainituista on ylläpitänyt taitoaan vuosittaisella kymmenellä Pelastusopiston turvaohjeen mukaisella harjoitussukelluksella, minkä lisäksi täyttävät Pelastussukellusohjeen (2007, 8–9, 31) asettamat vesisukeltajan toimintakykyvaatimukset. Kyselytutkimuksen mukaan Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella on kolme I-tason ja 15 II-tason vesisukeltajaa, jotka eivät täytä kelpoisuusvaatimuksia. Lisäksi yhden tutkimushenkilön mukaan vesisukellusharjoittelijana on ollut henkilöstöä jo usean vuoden ajan, mutta näyttökokeeseen he eivät kuitenkaan mene. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella olisi siis potentiaalisia vesisukeltajia arvioiduna vähintään 20.

Yksi tutkimushenkilöistä pohti sitä, kuuluuko vesisukellus ylipäänsä pelastustoimen tehtäviin, sillä aikaviiveiden takia pinnan alle painuneen ihmisen pelastaminen sukeltajien avulla

on melko epätodennäköistä, ja hänen mielestensä sukellustoiminta on lähinnä hukkuneen etsimistä ja virka-avun antoa poliisille. Toisen tutkimushenkilön mielestä taas Suomessa on ainoastaan yksittäisiä kaupunkoja, joissa pelastuslaitoksissa on hyvä vesipelastusvalmius. Tutkimushenkilön mielestä tämä on hieman ihmeellistä, koska ”ollaan tuhansien järvien maa ja rantaviivaa on todella paljon”.

6.2 Opinnäytetyön hyödyntäminen ja käytettävyys

Hyödynnän opinnäytetyöni tutkimusosaa Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen sisävesien pelastussuunnitelman päivittämisessä. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos hyötyy opinnäytetyöstä monellakin tapaa. Opinnäytetyön tutkimustulosten kautta on esimerkiksi mahdollista tarkastella Etelä-Pohjanmaan vesipelastusvalmiuden muodostavia henkilöstö- ja kalustoresursseja, joiden pohjalta voidaan tehdä havaintoja muun muassa henkilöstö- ja kalustoresurssien riittävydestä. Opinnäytetyössä tulee lisäksi esille pintapelastusharjoitusten sisältöä sekä Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksella työskentelevän henkilöstön näkemyksiä vesipelastusvalmiuden riittävydestä ja kehittämiskohdista, minkä avulla on mahdollista saada kokonaiskuva pelastuslaitoksen pintapelastusharjoitusten sisällöstä. Omasta mielestäni opinnäytetyöni yhtenä oleellisimpana antina on kuitenkin se, että työ tuo esille kyselylomakkeeseen vastanneiden henkilöiden näkemyksiä paloaseman vesipelastusvalmiuden riittävydestä. Tätä kautta Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen on mahdollista tarkastella vesipelastusvalmiuden riittävyttä vesipelastustehtäviä suorittavan henkilöstön näkökulmasta.

Opinnäytetyöni kyselytutkimusta ja analysointitapaa on mahdollista käyttää myös muiden pelastuslaitosten vesipelastusvalmiuden selvittämisessä. Kyselylomakkeen avulla on mahdollista selvittää oman alueen pelastuslaitoksen vesipelastusvalmius henkilöstö- ja kalustoresurssien osalta, kerätä alueen henkilöstöltä vesipelastusvalmiuden ylläpitämiseksi kehitysehdotuksia sekä tarkastella tutkimushenkilöiden käsityksiä vesipelastusvalmiuden riittävydestä. Kyselylomaketta hyödyntämällä on siten mahdollista kehittää koko pelastuslaitoksen vesipelastusvalmiutta. Opinnäytetyöni tarjoaa myös valmiita mahdollisuuksia saadun aineiston analysoimiseen sekä erilaisten diagrammien muodostamiseen, joiden kautta kerättyä aineistoa voidaan tarkastella tiiviisti.

Oma opinnäytetyöprosessini aiheen valitsemisesta aina tänne opinnäytetyöprosessin loppupuolelle herätti jatkuvasti uusia aiheita vesipelastusvalmiuden riittävydestä, ylläpitämisestä ja kehittämisestä, joihin tulevaisuudessa voitaisiin syventyä tarkemmin. Tämä opinnäytetyö

kohdistui nimenomaan Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesipelastusvalmiuden tarkastelemiseen. Samantyylinen selvitys olisi mielenkiintoista tehdä toisen pelastuslaitoksen alueelle ja sitä kautta tarkastella kahden eri pelastuslaitoksen valmiutta eroavaisuuksien ja yhtäläisyyksien kautta. Tietysti vertailevassa tutkimuksessa tulisi ottaa huomioon pelastuslaitoksen alueelliset piirteet kuten vesistöjen määrä.

Etelä-Pohjanmaan vesipelastusvalmiutta voitaisiin tulevaisuudessa tarkastella yksityiskohteisemmin esimerkiksi selvittämällä pintapelastajina tai vesisukeltajina toimivien henkilöiden kokemuksia pintapelastuskoulutuksesta, oman taidon riittävydestä kyseiseen tehtävään tai heidän näkemyksiään vesipelastusvalmiuden kehittämisestä. Lisäksi voitaisiin tehdä laajaa selvitystä siitä, miten vesipelastusvalmiuden riittävyys voitaisiin tulevaisuudessa turvata tai miten tämänhetkistä vesipelastusvalmiutta voitaisiin jatkossa kehittää. Koska tutkimustuloksissa tuli vahvasti esille se, että sopimuspalokuntalaisten keskuudessa esiintyy haluttomuutta osallistua pintapelastuskurssille, voitaisiin jatkotutkimuksena selvittää sopimuspalokuntalaisten näkemyksiä valtakunnallisesta pintapelastuskurssista, syitä heikkoon halukkuuteen osallistua kurssille sekä heidän näkemyksiään keinoista, joilla kurssille osallistumista voitaisiin lisätä.

6.3 Oma oppiminen

Valmis opinnäytetyöni saavutti asettamani tavoitteen erittäin hyvin, sillä onnistuin tarkastelemaan laajasti Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesipelastusvalmiutta. Olen tyytyväinen valmiiseen opinnäytetyöhöni, sillä Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen henkilöstö- ja kalustoresurssien lisäksi kerätty opinnäytetyössäni käytetty aineisto mahdollisti minulle Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesipelastusvalmiuden syvän tarkastelun. Tämänhetkisen vesipelastusvalmiuden lisäksi onnistuin tuomaan opinnäytetyössäni esille aineiston pohjalta keskeisiä vesipelastusvalmiuden kehittämiskohtia sekä vesipelastusvalmiuden ylläpitämisen kannalta oleellisia tekijöitä, joihin tulisi kiinnittää huomiota erityisesti tulevaisuutta ajatellen.

Opinnäytetyöprosessi oli mielestäni mielenkiintoinen, ja se opetti minua useassakin eri kohdassa. Aloitin tämän opinnäytetyön ideoinnin tammikuussa 2021. Keskustelin alkuvuodesta opinnäytetyön sisällöstä Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen kanssa. Vähitellen opinnäytetyön tuleva sisältö alkoi hahmottumaan ja pääsin aloittamaan kunnolla opinnäytetyöprosessini. Tavoitteeni oli saada valmis opinnäytetyö esiteltyä kevään 2021 aikana, mutta samalla

tiedostin, että aikataulu on hyvin tiivis. Tästä syystä olin myös valmistautunut etukäteen siihen, että esittelisin valmiin opinnäytetyön vasta syksyllä 2021. Lähdin kuitenkin kulkemaan asettamaani tavoitetta kohti eli sitä, että esittelisin opinnäytetyön vielä keväällä 2021.

Saavutin asettamani aikataulutavoitteen: opinnäytetyö valmistui kevään 2021 aikana. Yksi oleellinen tekijä opinnäytetyön tiiviin aikataulun mahdollistamiseen oli se, että opinnäytetyössäni käyttämän aineiston kerääminen onnistui hyvin lyhyessä ajassa. Toinen onnistumisen mahdollistava tekijä oli se, etten kohdannut opinnäytetyöprosessin aikana suuria haasteita, vaan koko prosessi sujui pääsääntöisesti suunnitelmani mukaan. Vaikka oma opinnäytetyöprosessini oli hyvin tiivis, oli se kaikin puolin myös hyvä kokemus. Se, että valitsin itselleni mielenkiintoisen opinnäytetyön aiheen, oli oleellista siinä, että jaksoin käyttää opinnäytetyöni laatimiseen paljon aikaa hyvin lyhyessä ajassa.

LÄHTEET

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2021–2024.

Etelä-Pohjanmaan sisävesien pelastussuunnitelma 2010.

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos. 2020. Uhkien ja riskien arviointi sekä riskianalyysi vuosille 2021–2024.

Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 20., painos. Tammi. Helsinki.

Ilkka-Pohjalainen 2020. Lisääntynyt luonnossa liikkuminen on lisännyt vesipelastustehtäviä, uimaopetus- ja hengenpelastusliiton mukaan huhtikuussa pelastettiin kymmeniä veden varaan joutuneita. *www-dokumentti*. <https://ilkkapohjalainen.fi/uutiset/kotimaa/lisaantunut-luonnossa-liikkuminen-on-lisannyt-vesipelastustehtavia-1.5159439>. 25.3.2021.

Kananen, J. 2017. *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Suomen Yliopistopaino Oy. Jyväskylä.

Palo- ja pelastussanasto TSK 33, 2006.

Pelastuslaki 29.4.2011/379

Pelastusopisto. 2019. Pelastajan koulutusohjelma. Opetussuunnitelma 90 op. Pelastajakurssi 106–109. *https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/OPS_Pelastaja106-109_hyvaeksyty.pdf*. 24.3.2021.

Pelastusopisto. 2021. Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma. PeODno-2021–110. *www-dokumentti*. https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/Sopimushenkilosto OPS2021_saavutettava.pdf. 28.3.2021.

Pelastusopisto a. Valintakoe. <https://www.pelastusopisto.fi/koulutus/tutkinnot/pelastajatutkinto/valintakoe/#397e32ee>. 24.3.2021.

Pelastusopisto b. Vesisukelluskurssi 11 op. www-dokumentti. <https://www.pelastusopisto.fi/kurssi/2021/vesisukelluskurssi-11-op-2>. 24.3.2021.

Pelastusopisto c. Vesisukelluskurssille hakeutuminen. www-dokumentti. <https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/kurssikalenteri/Vesisukelluskurssillehakeutuminen2020-1.pdf>. 24.3.2021.

Rajavartiolaitos. 2017. Apua! Veneilijän turvaopas. www-dokumentti. https://raja.fi/documents/44957406/60310797/apua_turvallisuusopas_FIN_web.pdf/2eb291cc-db34-78a2-fd05-23d056bf6e4f/apua_turvallisuusopas_FIN_web.pdf?t=1613138783846. 28.3.2021.

Sisäasiainministeriö. 2012. Onnettomuuksien ja vaaratilanteiden luokittelu. www-dokumentti. https://raja.fi/documents/44957406/56725927/38731_onnettomuuksien_ja_vaaratilanteiden_luokittelu_19112012.pdf/b26ce64a-d0de-86af-15b2-466c998b40a1/38731_onnettomuuksien_ja_vaaratilanteiden_luokittelu_19112012.pdf?t=1611224071178. 28.3.2021.

Sisäministeriö. 2016. Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä. Sisäministeriön julkaisut 5/2016. www-dokumentti. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75317/Ohje%20fyysisen%20toimintakyvyn%20arvioinnista%20yhdistetty.pdf>. 24.4.2021.

Sisäasiainministeriö Pelastusosasto. 2002. Pintapelastus- ja vesisukellusohje. Sisäasiainministeriön julkaisu A:70/2002.

Sisäministeriö 2007. Pelastussukellusohje. Sisäasiainministeriön julkaisut 48/2007. www-dokumentti. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79329/smjulkaisu_482007.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 22.3.2021.

Sisäministeriö 2012. Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje. Sisäasiainministeriön julkaisut 21/2012. www-dokumentti. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79284/Toimintavalmiusohje%202012.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 24.3.2021.

Soininen, S. 2020. Turvaohje pelastustoimen vesisukellukseen. PeODno-2020–81. Pelastusopisto.

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry. www-dokumentti. <https://www.suh.fi/tiedotus/hukkumistilastot>. 25.3.2021.

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry. 2021. SUH:n kampanja haastaa jäällä liikkujat tekemään hukkumattomuudenlupauksen. www-dokumentti. https://www.suh.fi/tiedotus/ajankohtaista/suh_n_kampanja_haastaa_jaalla_liikkujat_tekemaan_hukkumattomuudenlupauksen.4289.news. 29.3.2021.

Svenska Livräddningssällskapet. Preliminär årsrapport. Omkomna vid drunkningsolyckor 2020. www-dokumentti. <https://svenskalivraddningssallskapet.se/media/1556/arsrapport-2020.pdf>. 25.3.2021.

Tilastokeskus. Kansainvälistä vertailutietoa. www-dokumentti. https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_ulkomaat.html. 25.3.2021.

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738.

Uusitalo, A., Lindström, I., Karjalainen, J., Kauppi, P., Koskela, H. ja Suojalehto, H. 2019. *Pelastustyöntekijän astma*. www-dokumentti. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/320897/duo15125.pdf?sequence=1>. 24.3.2021.

Valli, R. 2018. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa Valli, R. (toim.); *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. 5., uudistettu painos. PS-kustannus. Jyväskylä.

Vikman, T. 2007. *Sukellus*. 7. painos. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Vilka, H. 2007. *Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

LIITTEET

LIITE 1: Sähköpostiviesti

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen asemavastaava,

Olen pelastusalan päällystöpiskelija Pelastusopistosta ja tarkoitukseni on tehdä opinnäytetyö koskien Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen vesisukellusvalmiutta. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueen vesipelastusvalmius, joka koostuu vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudesta. Opinnäytetyön osana tulen päivittämään Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen sisävesien pelastussuunnitelman. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos.

Lähestyn sinua, asemavastaavaa, sillä tulen keräämään opinnäytetyöni aineiston kyselylomakkeella, jonka toivon jokaisen kyselyyn vastaavan palauttavan määräaikaan mennessä tähän sähköpostiosoitteeseen. Kyselylomakkeen avulla tulen kartoittamaan asemien vesisukellus- ja pintapelastusvalmiuden. Kyselylomakkeeseen vastaamiseen on varattu aikaa 2.4.2021 asti. Kyselylomake sekä ohjeet lomakkeen täyttämiseen ovat tämän sähköpostin liitteenä.

Tämä sähköposti tulee kopiona palopäälliköille ja toivon, että mikäli asemavastaava ei kykene vastaamaan määräajan puitteissa esimerkiksi loman vuoksi, kyselylomake täytettäisiin sellaisen henkilön toimesta, joka kykenee vastaamaan luotettavasti kyselylomakkeessa oleviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,

Jeremias Kangastie AmkN18

Lisätietoja: jeremias.kangastie@edu.pelastusopisto.fi

LIITE 2: Kyselylomake

Kyselylomake Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen asemavastaaville

Kysely on osa opinnäytetyötäni, jonka tavoitteena on selvittää Etelä-Pohjanmaan vesipelastusvalmius. Osana opinnäytetyötä päivitetään Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen sisävesien pelastussuunnitelma.

Ohje: kyselylomake täytetään asemakohtaisesti.

Kyselylomakkeeseen vastaamiseen on varattu aikaa 2.4.2021 asti.

Asema: _____

HENKILÖSTÖRESURSSIT

Vakituisen henkilöstön määrä: _____ hlöä

Sopimushenkilöstön määrä: _____ hlöä

Vesisukellus

KYSYMYS 1:

Kuinka moni **aseman päätoimisesta henkilöstöstä** on suorittanut pelastustoimen **I-tason vesisukeltajan peruskoulutusvaatimuksen?**

VASTAUS: _____ hlöä

Ensimmäisen tason vesisukeltajan peruskoulutusvaatimus:

1) Pelastusopiston vesipelastuskurssi tai oppisisällöltään ja laajuudeltaan vastaava Pelastusopiston hyväksymä kurssi.

2) Puolustusvoimien sukeltajan koulutus täydennettynä perehdyttämällä hälytyssukellustoimintaan.

3) Kevytsukeltajan tutkinto täydennettynä perehdyttämällä hälytyssukellustoimintaan. Lisäksi tulee ennen vesisukellustoiminnan aloittamista läpäistä Pelastusopiston vesipelastuskurssin fyysisen kunnan vaatimukset. (Pelastussukellusohje 48/2007, 10.)

KYSYMYS 2:

Kuinka moni **aseman päätoimisesta henkilöstöstä** on **I-tason vesisukelluskelpoisen?**

VASTAUS: _____hlöä

Ensimmäisen tason vesisukelluskelpoisuus:

Turvallinen pelastussukellus edellyttää tekijän erityistä kelpoisuutta, joka muodostuu terveydentilaan, toimintakykyyn, koulutukseen ja harjoitteluun liittyvistä vaatimuksista. I-tason vesisukelluskelpoisuus edellyttää peruskoulutusvaatimuksen täyttymistä, terveydentilan määräaikaistarkastuksen suorittamista hyväksytysti sekä vaadittujen harjoitusten suorittamista. Lisäksi pelastussukellus edellyttää riittävää hengitys- ja verenkiertoelimistön toimintakykyä sekä riittävää lihasvoimaa ja -kestävyyttä. (Pelastussukellusohje 2007, 5, 8, 11).

KYSYMYS 3:

Kuinka moni **aseman päätoimisesta henkilöstöstä** on suorittanut pelastustoimen **II-tason vesisukeltajana toimimiseen riittävän peruskoulutuksen?**

Toisen tason vesisukeltajan peruskoulutusvaatimus:

Edellytyksenä pelastustoimen II-tason vesisukeltajana toimimiseen on riittävä peruskoulutus tehtävään. Peruskoulutusvaatimuksena on vähintään CMAS-järjestön P2-tason tai muu vastaava urheilusukeltajan koulutus kuitavapuvulla, pelastuslaitoksen järjestämä perehdyttämiskoulutus vesisukellukseen sekä näyttökoe. (Pelastussukellusohje 2007, 10.)

II-tason vesisukeltajana voi toimia myös Pintapelustus- ja vesisukellusohjeen (2002, 9), joka on korvattu pelastussukellusohjeella vuonna 2007, mukaan henkilö, joka on nimitetty päteväksi vesisukellustehtäviin ennen 31.12.2002. Pelastussukellusohje (2007, 10) edellyttää vesisukellustaidon ylläpitämistä vähintään kymmenellä vuosittaisella Pelastusopiston turvaohjeen mukaisella harjoitussukelluksella.

VASTAUS: _____hlöä

KYSYMYS 4:

Kuinka moni **aseman sopimushenkilöstöstä** on suorittanut pelastustoimen **II-tason vesisukeltajana toimimiseen riittävän peruskoulutuksen?**

Toisen tason vesisukeltajan peruskoulutusvaatimus:

*Edellytyksenä pelastustoimen II-tason vesisukeltajana toimimiseen on riittävä peruskoulutus tehtävään. Peruskoulutusvaatimuksena on vähintään CMAS-järjestön P2-tason tai muu vastaava urheilusukeltajan koulutus kii-
vapuvulla, pelastuslaitoksen järjestämä perehdyttämiskoulutus vesisukellukseen sekä näyttökoe. (Pelastussukel-
lusohje 2007, 10.)*

*II-tason vesisukeltajana voi toimia myös Pintapelustus- ja vesisukellusohjeen (2002, 9), joka on korvattu pelas-
tussukellusohjeella vuonna 2007, mukaan henkilö, joka on nimitetty päteväksi vesisukellustehtäviin ennen
31.12.2002. Pelastussukellusohje (2007, 10) edellyttää vesisukellustaidon ylläpitämistä vähintään kymmenellä
vuosittaisella Pelastusopiston turvaohjeen mukaisella harjoitussukelluksella.*

VASTAUS: _____ hlöä

KYSYMYS 5:

Kuinka moni **aseman päätoimisesta henkilöstöstä** on **II-tason vesisukelluskelpoi-
nen?**

Toisen tason vesisukelluskelpoisuus:

*Turvallinen pelastussukellus edellyttää tekijän erityistä kelpoisuutta, joka muodostuu terveydentilaan, toiminta-
kykyyn, koulutukseen ja harjoitteluun liittyvistä vaatimuksista. II-tason vesisukelluskelpoisuus edellyttää perus-
koulutusvaatimuksen täyttymistä, terveydentilan määräaikaistarkastuksen suorittamista hyväksytysti sekä vaa-
dittujen harjoitusten suorittamista. Lisäksi pelastussukellus edellyttää riittävää hengitys- ja verenkiertoelimis-
tön toimintakykyä sekä riittävää lihasvoimaa ja -kestävyyttä. (Pelastussukellusohje 2007, 5, 8, 11).*

VASTAUS: _____ hlöä

KYSYMYS 6:

Kuinka moni **aseman sopimushenkilöstöstä** on **II-tason vesisukelluskelpoinen?**

Toisen tason vesisukelluskelpoisuus:

*Turvallinen pelastussukellus edellyttää tekijän erityistä kelpoisuutta, joka muodostuu terveydentilaan, toiminta-
kykyyn, koulutukseen ja harjoitteluun liittyvistä vaatimuksista. II-tason vesisukelluskelpoisuus edellyttää perus-
koulutusvaatimuksen täyttymistä, terveydentilan määräaikaistarkastuksen suorittamista hyväksytysti sekä vaa-
dittujen harjoitusten suorittamista. Lisäksi pelastussukellus edellyttää riittävää hengitys- ja verenkiertoelimis-
tön toimintakykyä sekä riittävää lihasvoimaa ja -kestävyyttä. (Pelastussukellusohje 2007, 5, 8, 11).*

VASTAUS: _____ hlöä

Pintapelastus

KYSYMYS 7:

Kuinka moni **aseman sopimushenkilöstöstä** on suorittanut **sopimushenkilöstön pintapelastuskurssin**?

Pintapelastuskurssi

Valtakunnallisen koulutusjärjestelmän mukainen pintapelastuskurssi (Pelastussukellusohje 2007, 9–10).

VASTAUS: _____ hlöä

KYSYMYS 8:

Kuinka moni **aseman sopimushenkilöstöstä** on **pintapelastuskelpoinen**?

Pintapelastuskelpoisuus

Hyväksytysti suoritettu valtakunnallisen koulutusjärjestelmän mukainen pintapelastuskurssi ja kaksi vuosittaista harjoitusta, joista toinen talviolosuhteissa (Pelastussukellusohje 2007, 9–11).

VASTAUS: _____ hlöä

KYSYMYS 9:

Kuinka moni **aseman päätoimisesta henkilöstöstä** on **pintapelastuskelpoinen**?

Pintapelastuskelpoisuus

Pintapelastajan peruskoulutusvaatimuksena on palomiehen virkaan hyväksyttävä pätevyys sekä kaksi vuosittaista harjoitusta, joista toinen talviolosuhteissa (Pelastussukellusohje 2007, 9, 11).

VASTAUS: _____ hlöä

KALUSTORESURSSIT:**KYSYMYS 1:**

Kuinka monta **pintapelastuslautaa** asemalla on:

Hansa-lautaa: _____ kpl

Resca-lautaa: _____ kpl

Jotain muuta?

KYSYMYS 2:

Kuinka monta **pintapelastajan perusvarustusettiä** asemalla on?

VASTAUS _____ kpl

Pintapelastajan perusvarustukseen kuuluvat seuraavat varusteet:

- alus- ja väliasu*
- kuivapuku (soveltuvilla heijastimilla)*
- räpylät*
- puukko*
- pelastusliivit*
- tarvittaessa solmikko ja snorkkeli*
- turvaköysi, joka toimii merkinantoköytenä*
- tarvittaessa jäänaskalit, valaisin, suojakypärä ja muu varustus.*

(Pelastussukellusohje 2007, 12.)

KYSYMYS 3:

Kuinka monta **vesisukeltajan perusvarustusettiä** asemalla on?

VASTAUS: _____ kpl

Vesisukeltajan perusvarustukseen kuuluvat seuraavat varusteet:

- kylmältä suojaava asustekokonaisuus
- kuivapuku (soveltuvilla heijastimilla)
- räpylät
- puukko
- suurimman syvyyden taltioiva syvyyssmittari
- vesisukelluslaite kokokasvo-osalla
- kello (voi olla avustajalla)
- painovyö
- turvaköysi
- tarvittaessa valaisin
- vedenalainen puheyhteys I-tason vesisukeltajalla (II-tasolla tämä on suosituksena)
- vararegulaattori vesisukelluslaitteeseen (suositus)

(Pelastussukellusohje 2007, 13.)

KYSYMYS 4:

Mitä muuta vesipelastuskalustoa asemalla on?

KOULUTUS/HARJOITTELEMINEN

KYSYMYS 1:

Kuinka monta pintapelastusharjoitusta henkilöstölle järjestetään vuosittain?

VASTAUS:

Merkitse rastilla.

Ei yhtään ()

Yksi ()

Kaksi ()

Kolme ()

Neljä ()

Enemmän kuin neljä ()

KYSYMYS 2:

Minkälaisia pintapelastusharjoituksia on järjestetty edellisen viiden vuoden aikana?

VASTAUS:

Merkitse rastilla.

Uintiharjoituksia ()

Pelastuslautan käyttöharjoituksia ()

Pintapelastusharjoitus, jossa on mukana vene tai veneitä ()

Pintapelastustekniikan harjoituksia ()

Liikkumisharjoituksia ()

Etsintäharjoituksia ()

Pelastautumisharjoituksia ()

Perusvälineiden käyttöharjoituksia ()

Muu: _____

KYSYMYS 3:

Minkälaisissa olosuhteissa pintapelastusharjoituksia on järjestetty edellisen viiden vuoden aikana?

VASTAUS:

Merkitse rastilla.

Jääolosuhteissa ()

Virtaavissa olosuhteissa ()

Pimeän kelin olosuhteissa ()

Muu: _____

KYSYMYS 4:

Onnistumiset harjoituksissa:

Kehityskohdat harjoituksissa:

AVOIMET KYSYMYKSET

Vastaukset avoimiin kysymyksiin tullaan käsittelemään luottamuksellisesti ja nimettöminä, eikä opinnäytetyössäni tule ilmi nimeäsi tai muita sellaisia asioita, joiden pohjalta kysymyksiin vastannut henkilö voitaisiin tunnistaa. Tämä tutkimusaineisto tulee vain omaan käyttööni ja aineisto tullaan hävittämään opinnäytetyön valmistuttua.

KYSYMYS 1:

Onko aseman vesipelastusvalmius mielestäsi riittävä?

Kyllä: _____ Ei: _____ En osaa sanoa: _____

Perustelut:

KYSYMYS 2:

Miten aseman vesipelastusvalmiutta voitaisiin tulevaisuudessa kehittää?

KYSYMYS 3:

Vapaa sana liittyen vesipelastukseen:

Lisätietoja: Jeremias Kangastie, jeremias.kangastie@edu.pelastusopisto.fi